

18-25 насны залуучуудын улс төрчдийг сонгох чиг хандлага

*Фридрих-Эбертийн сангийн 2023-2024
оны тэтгэлэгт оюутнуудын
судалгааны тайлан*

М.Анужин

Б.Есүжин

О.Эрдэмбаяр

Б.Баасансүрэн

Б.Отгонзаяа

Импрессум

Эрхлэн гаргасан

Фридрих-Эбертийн-Сан
Ландмарк төв
Чингисийн өргөн чөлөө 13
14251 Улаанбаатар
info.mongolia@fes.de

Хариуцсан

Доктор Штефани Ханкэ

Холбоо барих

Фридрих-Эбертийн сангийн Монгол дахь салбар
info.mongolia@fes.de

Эх бэлтгэл

Ё.Батболд

Хавтасны зураг

Ё.Батболд

Энэхүү судалгааны агуулга, мэдээллийн үнэн зөв нь Фридрих-Эбертийн-Сангийн байр суурьтай нийцэж байх албагүй болно. Уг бүтээлийн эрх хуулийн дагуу хамгаалагдсан тул тус сангаас бичгээр олгосон зөвшөөрөлгүйгээр болон эшлэлгүйгээр хуулбарлах, олшруулах, хэсэгчлэн авах, ашиглах, арилжааны зориулалтаар хэвлэн нийтлэхийг зохиогчийн эрх зөрчсөнд тооцно.

2024 он

© Friedrich-Ebert-Stiftung e.V.

18-25 насны залуучуудын улс төрчдийг сонгох чиг хандлага

*Фридрих-Эбертийн сангийн
2023-2024 оны тэтгэлэгт
оюутнуудын судалгааны тайлан*

Агуулга

Хүснэгтэн мэдээллийн жагсаалт	6
Зурган мэдээллийн жагсаалт	6
Хавсралтын жагсаалт	6
Удиртгал	7
Сэдвийн үндэслэл	7
Сэдвийн судлагдсан байдал	8
Зорилго, зорилт	9
Нэгдүгээр бүлэг. Онол, үзэл баримтлал	10
1.1 Сонгуулийн нэр томьёоны тайлбар, ойлголт	10
1.1.1 Сонгууль	10
1.1.2 Сонгуулийн тогтолцоо	10
1.1.3 Сонгуулийн тогтолцооны ангилал	11
1.2 Сонгуулийн талаар судалсан эрдэмтдийн онол үзэл баримтлал	13
1.2.1 Рационал сонголтын онол	13
1.2.2 Нийгэм-сэтгэл зүйн хандлага	15
1.2.3 Намыг тодорхойлох онол	17
1.2.4 Социологийн хандлага	18
1.3 18-25 насны залуучуудын онцлог	20
1.3.1 Сэтгэл зүйн онцлог	20
- Залуу нас (12-20) : Эго-адилтгал ба үүргүүд холилдолтын хоорондын зөрчил	20
- Ид насны эхэн үе (20-25): Дотносох ба зожгирахын хоорондын зөрчил	21
1.3.2 Нийгмийн харилцааны онцлог	22
1.4 Монгол Улс болон Олон Улс дахь сонгуулийн ирц, насны бүлгээр	22
1.4.1 Монгол Улсын УИХ болон ИТХ-ын сонгуулийн ирц, насны бүлгээр	22
1.4.2 Бусад улс орны сонгуулийн ирц, насны бүлгээр	24

Хоёрдугаар бүлэг. Судалгааны арга зүй, шинжилгээ, үр дүн	27
2.1 Судалгааны арга зүй	27
2.1.1 Судалгааны асуулт	27
2.2 Шинжилгээ, үр дүн	29
2.2.1 Судалгаанд оролцогчдын мэдээлэл.	29
2.2.2 Статистик үр дүн	33
2.2.2.1 Нэр дэвшигчийн ерөнхий мэдээлэл	33
2.3 Хүчин зүйлийн шинжилгээ	35
2.4 Корреляцийн шинжилгээ	41
2.5 Чанарын судалгаа	42
Дүгнэлт, санал зөвлөмж	43
Судалгааны дүгнэлт	43
Санал зөвлөмж	44
Ном зүй	45
Хавсралт	47
Судалгааны тайлан англи хэл дээр	53

Хүснэгтэн мэдээллийн жагсаалт

Хүснэгт 2.1 Оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл	31
Хүснэгт 2.2 Нэр дэвшигчийн насны бүлэг	33
Хүснэгт 2.3 Нэр дэвшигчийн хүйс	34
Хүснэгт 2.4 Нэр дэвшигчийн мэргэжил	34
Хүснэгт 2.5 KMO and Bartlett's Test	35
Хүснэгт 2.6 Хүчин зүйлсийн ачаалал	35
Хүснэгт 2.7 Корреляцийн шинжилгээ	41

Зурган мэдээллийн жагсаалт

Зураг 1.1 Сонгуулийн тогтолцооны ангилал	11
Зураг 1.2 2024 оны ИТХ-ын сонгуулийн ирц /хувиар/	23
Зураг 1.3 2024 оны УИХ-ын сонгуулийн ирц /хувиар/	24
Зураг 1.4 2020 оны Монгол Улсын УИХ-ын сонгуулийн ирц /хувиар/	25
Зураг 1.5 2019 оны Их Британи Улсын сонгуулийн ирц /хувиар/	25
Зураг 1.6 2021 оны Герман Улсын сонгуулийн ирц /хувиар/	25
Зураг 1.7 2022 оны Франц Улсын сонгуулийн ирц /хувиар/	25
Зураг 1.8 2022 оны АНУ-ын КТТ-ын сонгуулийн ирц /хувиар/	26
Зураг 1.9 2020 оны АНУ-ын КТТ-ын сонгуулийн ирц /хувиар/	26
Зураг 1.10 2018 оны АНУ-ын КТТ-ын сонгуулийн ирц /хувиар/	26
Зураг 1.11 2016 оны АНУ-ын КТТ-ын сонгуулийн ирц /хувиар/	26
Зураг 2.1 Судалгаанд оролцогчдын хүйсийн харьцаа /хувиар/	29
Зураг 2.2 Судалгаанд оролцогчдын нас /хувиар/	29
Зураг 2.3 Судалгаанд оролцогчдын боловсролын түвшин /хувиар/	30
Зураг 2.4 Судалгаанд оролцогчдын хөдөлмөр эрхлэлт	30
Зураг 2.5 Судалгаанд оролцогчдын харьяалал /хувиар/	30
Зураг 2.6 Судалгаанд оролцогчдын гэрлэлтийн байдал /хувиар/	31
Зураг 2.7 Судалгаанд оролцогчдын сарын орлого /тоогоор/	31
Зураг 2.8 Зан чанар хүчин зүйлийн үр дүн /хувиар/	37
Зураг 2.9 Боловсрол хүчин зүйлийн үр дүн /хувиар/	38
Зураг 2.10 Манлайллын хэв маяг хүчин зүйлийн үр дүн /хувиар/	39
Зураг 2.11 Хувийн замнал хүчин зүйлийн үр дүн /хувиар/	39
Зураг 2.12 Туршлага хүчин зүйлийн үр дүн /хувиар/	40

Хавсралтын жагсаалт

Хавсралт А. Судалгааны асуулга	47
--------------------------------	----

Удиртгал

Сэдвийн үндэслэл

1992 оны Монгол Улсын анхны ардчилсан сонгууль, 1993 оны Ерөнхийлөгчийн анхны сонгуулийн үеэр сонгуулийн ирц 90 гаруй хувь, орон нутгийн сонгуулийн ирц 70 гаруй хувьтай байсан ба үүнээс хойш сонгуулийн сонгогчдын ирц тогтмол буурсаар иржээ (Үндэсний Статистикийн Хороо, 2021). Сонгуулийн ирц буурахад сонгогчийн боловсрол тааруу, сонгуулийн тогтолцоо, хууль дүрмийн байнгын өөрчлөлт, үүнтэй холбоотой ойлгомжгүй байдал, бухимдал, улс төрийн томоохон намуудын талаарх нийгмийн сөрөг ойлголт, сонгуулийн сурталчилгааны богино хугацаа зэрэг нийтлэг хүчин зүйлс нөлөөлж болох бөгөөд сонгогчдын оролцоо буурч байгаа нь төрд итгэх иргэдийн итгэл буурсан, сонгогчдосон албан тушаалтнуудын нийгэм дэх сөрөг дүрээс үүдэлтэй ба энэ нь сонгуулийн шударга байдлыг үгүйсгэж байна (Азийн Сан, 2023).

Сонгогчдын улс төрийн оролцоог насны бүлгээр харьцуулсан дүнг нарийвчлан авч үзвэл 26-аас дээш насныхны улс төрийн оролцоо нас ахихын хэрээр нэмэгдэж байгаа бол улс төрийн оролцооны хувьд бага ирцтэй оролцож байгаа насны бүлэг нь 18-25 насныхан байна (Сонгуулийн Ерөнхий Хороо, 2024). Бид залуу сонгогчдын улс төрийн идэвх бага байгааг мэддэг хэдий ч яагаад бага байгаа шалтгааныг хүн болгон өөр өөрөөр тайлбарлаж байна. Тиймээс бид энэхүү судалгаагаар энэхүү асуудалд тодорхой хариулт өгөхийг зорив.

Залуу сонгогчдын улс төрийн оролцоонд дуу хоолойгоо хүргэж чадахгүй байгаа нь улс орны нийгэм, эдийн засгийн шийдвэр гаргалтад үгүйлэгдэж байгаа бөгөөд олон улсад мөн адил асуудал хэвээр байна (Азийн Сан, 2023). Тэдний улс төрийн оролцоо, ямар улс төрчийг сонгох нь нийгэмд чухал үүрэг гүйцэтгэх юм. Хэрэв тэдний улс төрийн оролцоо нийгэмд тодорхой үүрэг гүйцэтгэж чаддаг бол тэд ямар улс төрчийг сонгохыг илүүд үзэх бол гэсэн асуулт бидний энэхүү судалгааг хийх нэг үндэслэл болсон.

Тиймээс энэхүү судалгаанд бид 18–25 насны залуу сонгогчдын улс төрчдийг сонгох чиг хандлага болон сонгуулийн ирц бага байгаа шалтгаан, түүнд нөлөөлж буй хүчин зүйлсийг судлахыг зорив.

Сэдвийн судлагдсан байдал

Иргэдийн нийгмийн тогтолцоонд итгэх итгэл болон улс төрийн оролцооны хамаарлыг судалсан судалгааны үр дүнд урвуу хамааралтай буюу хүмүүсийн нийгмийн тогтолцоонд итгэх итгэл өсөхийн хэрээр улс төрийн оролцоо буурдаг буюу нийгэмд өөрчлөлт хийх эрмэлзэл нь буурдаг байна (Cichocka et al., 2018). Залуучуудын улс төрийн оролцоонд интернэтийн ялгаатай хэрэглээ нөлөөлдөг (Hargittai, & Shaw, 2013) ба санал өгөх цахим уриалга нь сонгуульд санал өгөх нөлөөллийг нэмэгдүүлдэг байна (Jones et al., 2017). Европын 8 орны нийт 2800 залууг оролцуулсан судалгааны үр дүнд залуучуудын улс төрийн сонгуульд оролцох оролцоонд нэр дэвшигчийн улс төрийн имиж бүрдүүлэлт, улс төрийн соёл нөлөөлдөг үр дүн гарсан байна (Furlong & Cartmel, 2011). Түүнчлэн 18-30 насныхны дунд явуулсан судалгаагаар энэ насныхан боловсролын түвшин өндөртэй нэр дэвшигчийг сонгохыг илүүд үздэг байна. (Medenica, 2018). Канад улсад хийгдсэн судалгаагаар 18-29 насны залуучуудын ирц жил ирэх тусам багасаж байгаа бөгөөд үүнд нөлөөлөгч гол хүчин зүйл нь хүсэмжит нэр дэвшигч байдаггүй гэсэн үр дүн гарчээ. (Adsett, 2003). Цаашлаад залуучуудаас улс төрийн манлайлал, манлайлагчийн талаар судалсан судалгааны үр дүнд залуучууд улс төрийн өндөр соёлтой, илтгэх чадвар сайтай улс төрчдийг манлайлагч гэж үздэг байна. (Bastedo, 2014).

Монгол Улсын Засгийн Газрын Хэрэг Эрхлэх Газар (МУЗГХЭГ), Удирдлагын Академи, Конрад-Аденауэр-Сан (КАС) нарын хамтран хийсэн “Залуучуудын улс төрийн оролцоо /18-35 нас/” судалгааны үр дүнгээр улс төрийн үйл явцад оролцож байгаа байдалд дүн шинжилгээ хийхэд залуучуудын 7 хувь нь байнга буюу тогтмол оролцдог, 58 хувь нь зарим үед оролцдог, 35 хувь нь огт оролцдоггүй гэж хариулжээ.

Судлаач Д.Одмаа болон Б.Янжмаа нарын 2020 онд 18-35 насны 1000 залууг оролцуулан хийсэн судалгааны үр дүнд залуучуудын сонгуульд идэвхгүй оролцох хамгийн том шалтгааныг авч үзвэл нийт оролцогчдын 51.5 хувь нь “Хэн ч гарсан ялгаагүй”, 32 хувь нь “Сонгохыг хүссэн нэр дэвшигч байдаггүй” гэсэн үр дүн гарсан байна (Одмаа & Янжмаа, 2020). Улс төрийн сонгуульд хандах шинэ сонгогчийн хандлагыг тодорхойлох судалгаагаар шинэ сонгогчид залуу улс төрчдийг дэмжих хандлага илүү байдаг ба хүйсийн хувьд улс төрд тэгш байдлыг илүү чухалчилдаг үр дүн гарсан байна (Уянга, 2021).

Зорилго, зорилт

Энэхүү судалгаагаар бид Монгол Улсын 18-25 насны залуучуудын улс төрчдийг сонгох чиг хандлагыг судлах ба судалгааны үр дүнд суурилан тодорхой санал, зөвлөмж боловсруулах зорилготой. Энэхүү зорилгод хүрэхийн тулд дараах зорилтуудыг дэвшүүлэв. Үүнд:

1. Олон Улсад болон Монгол Улсын хүрээнд 18-25 насны залуучуудын сонгуулийн ирцийг тодорхойлж, нөхцөл байдлыг судална.
2. Монгол Улсын 18-25 насны залуучуудын улс төрчдийг сонгох чиг хандлагын талаар судалгааг асуулгын аргаар авч, үр дүнг боловсруулна.
3. Залуучуудын улс төрчдийг сонгох үйл явцад тулгамдаж буй асуудлыг илрүүлнэ.
4. Залуучуудын сонгуульд оролцохгүй байгаад нөлөөлж буй хүчин зүйлсийг тодорхойлох
5. Судалгааны үр дүнд суурилан, дүгнэлт, санал зөвлөмж боловсруулна.

Нэгдүгээр бүлэг.

Онол, үзэл баримтлал

1.1 Сонгуулийн нэр томъёоны тайлбар, ойлголт

1.1.1 Сонгууль

Сонгууль гэж санал өгөх замаар улс төрийн шийдвэр гаргах үйл явцыг хэлнэ. Ардчилсан нийгэмд сонгууль нь төрийн албан тушаалд ажиллах өөрийн төлөөллийг сонгоход сонгогчдын оролцоог удирдах, нийгмийн зөвшилцлийг бий болгох механизм байдаг.

1.1.2 Сонгуулийн тогтолцоо

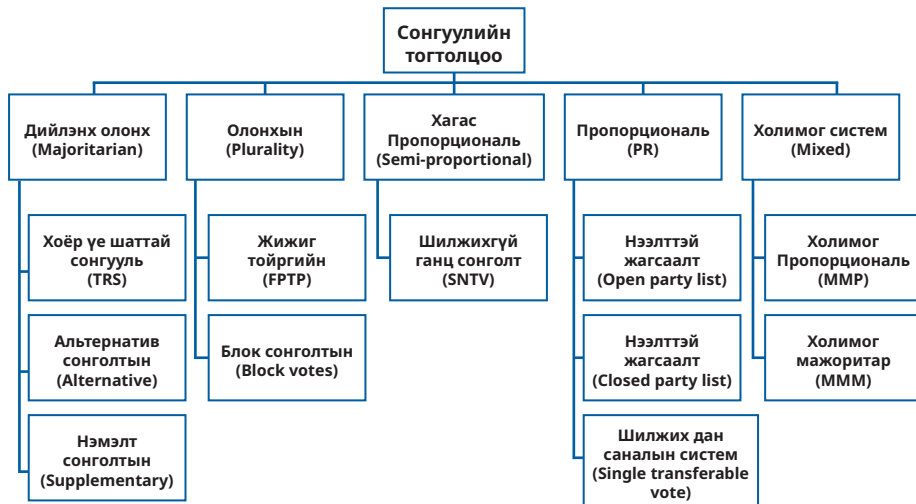
Сонгуулийн тогтолцоо гэж сонгогч хэдэн саналтай байх, саналаа хэнд өгөх, саналыг ямар аргаар парламентын суудалд хуваарилах зэргийг багтаасан арга, дүрмийг хэлдэг. Сонгуулийн тогтолцоо нь дараах гурван гол үүргийг гүйцэтгэдэг. Нэгдүгээрт, сонгогчдын өгсөн саналд үндэслэн нам, нэр дэвшигчдийн суудлын тоог тогтоох, хоёрдугаарт, иргэд сонгосон төлөөлөгчидтэйгөө хариуцлага тооцох хэрэгсэл, гуравдугаарт, эрх мэдлийн төлөө өрсөлдөгчид сонгогчидтойгоо харьцах арга замыг сонгох хөшүүрэг болдог. Гэхдээ ихэнх судлаачид сонгуулийн тогтолцоо нь сонгуулийг хэрхэн зохион байгуулахыг тодорхойлсон ерөнхий ойлголт бөгөөд тойрог ямар байх, сонгогч саналаа яаж өгөх, намуудын кампанит ажлын стратеги ямар байх, нэр дэвшигч хэн байх, намын бодлого ямар байх, сонгогчдын саналыг хэрхэн татах, авсан саналыг парламентад хэрхэн хуваарилах зэрэг олон асуудлыг багтаасан ойлголт гэж тайлбарладаг. Тиймээс сонгуулийн тогтолцоо бол өргөн хүрээтэй, улс төрийн тогтолцоонд нөлөөлдөг чухал асуудал юм. Судлаач Райллигийн тодорхойлсноор сонгуулийн тогтолцоо нь “сонгуульд өгсөн аливаа саналыг парламент, эсвэл бусад албанд хэрхэн суудал болгохыг заасан журам, үйл ажиллагаа” юм. Сонгуулийн тогтолцоо нь институтийн дараах гурван чухал үүргийг гүйцэтгэдэг болохыг Райлли тэмдэглэжээ:

1. Сонгуулийн тогтолцоо нь сонгогчдын саналыг хууль тогтоох байгууллагад суудал болгон хувиргах,
2. Сонгуулийн тогтолцоо нь сонгогдсон төлөөлөгчдөдөө хариуцлага тооцох,

3. Сонгуулийн тогтолцоо нь эрх мэдлийн төлөө өрсөлдөж байгаа хүмүүст өрсөлдөөний тактик боловсруулахад нь туслах.

1.1.3 Сонгуулийн тогтолцооны ангилал

Зураг 1.1 Сонгуулийн тогтолцооны ангилал

Эх сурвалж: Судлаач Райлли болон IIDEA байгууллагын гаргасан ангилал

Улс төрийн шинжлэх ухаанд ардчилсан сонгуулийн тогтолцоог үндсэн хоёр гол тогтолцоонд хуваан авч үздэг. Эдгээр нь ялалт байгуулж буй хувь хэмжээний ялгаанаас үл хамааран ялагч нь бүгдийг авдаг олонхын буюу мажоритар болон авсан саналын хувь хэмжээгээр улс төрийн намуудад суудал хуваарилдаг пропорциональ буюу хувь тэнцүүлсэн тогтолцоо юм. Энэхүү өргөн хүрээний ангилал дотроо сонгуулийн тогтолцоонуудыг олон хуваан авч үзэх ба сонгогчдын саналыг хэрхэн хууль тогтоох байгууллага дахь суудал болгож буйгаас нь шалтгаалан олонх, дийлэнхийн тогтолцоо мажоритар (plurality/majority), хувь тэнцүүлэх тогтолцоо- пропорциональ систем (proportional- PR), холимог систем (mixed) болон бусад систем хэмээн дахин ангилна. Хамгийн түгээмэл сонгуулийн тогтолцоонууд болон эдгээрийн хоорондын ялгаатай байдалд дараахыг багтаан үзэж болно.

1. Дийлэнх/олонхын тогтолцоо (Majoritarian system): Энэ тогтолцоо

нь түгээмэл хэрэглэдэг таван хувилбартай. Үүнд олонхын (plurality) буюу нэр дэвшигчдээс хамгийн олон санал авсан хүн ялах дүрэмтэй харьцангуй олонхын (First past the post-FPTP), багц саналын (Block voting-BV), дийлэнх (majoritarian system) буюу үнэмлэхүй олонхын гэгддэг нийт хүчинтэй саналын талаас илүү буюу 50+1% хувийн санал авсан нэр дэвшигч ялах дүрэм үйлчилдэг хоёр шаттай тогтолцоо (Two round-TRS), алтернатив (Alternative vote-AV) болон намын багц санал (Party block vote-PBV) тогтолцоо тус тус багтана.

2. Хувь тэнцүүлэх тогтолцоо (Proportional system): Хувь тэнцүүлэх тогтолцооны зорилго нь намын авсан саналыг хууль тогтоох байгууллагын суудалд зориудаар хувь тэнцүүлэн хөрвүүлэхэд оршдог. Хувь тэнцүүлэх тогтолцооны үндсэн хоёр хувилбарт намын жагсаалт (List PR), шилжих дан санал (Single transferable vote-STV) зэрэг тогтолцоо тус тус багтана. Дээрх бүх хувилбарт сонгуулийг улс - нэг тойргоор зохион байгуулдаг.

3. Холимог тогтолцоо (Mixed system): Холимог тогтолцоог дийлэнх/олонхын болон хувь тэнцүүлэх тогтолцооны аль алиных нь шинжүүдийг нэгтгэх оролдлого хэмээн ойлгож болно. Холимог тогтолцоо нь өөр өөр томьёололтой сонгуулийн хоёр тогтолцоог зэрэгцүүлсэн (Parallel system-PS) буюу сонгогчид хоёр, эсвэл үүнээс дээш тооны санал өгч, энэ нь сонгуулийн олонхын болон хувь тэнцүүлсэн хэсэгт тус тусад нь тооцогддог тогтолцоо болон холимог (Mixed Member Proportional-MMP) буюу сонгогч нь нэг мандаттай тойргийн нэр дэвшигчид санал өгч, хамаарах улс төрийн намд өгсөн саналын хувь хэмжээг мөн тооцон суудал хуваарилдаг тогтолцоо гэсэн хоёр хувилбартай.

4. Бусад: Сонгуулийн дийлэнх/олонхын болон хувь тэнцүүлэх аргуудаас өөр үл шилжих дан санал (Single non-transferable vote-SNTV), хязгаарлагдмал санал (Limited vote-LV), Борда санал (Borda count-BC) гэсэн аргуудыг багтаадаг.

1.2 Сонгуулийн талаар судалсан эрдэмтдийн онол үзэл баримтлал

1.2.1 Рационал сонголтын онол

Энэхүү онол нь хувь хүмүүс өөрсдөдөө гарах зардал, үр ашгийг оновчтой тооцоолсны үндсэн дээр санал өгөх шийдвэр гаргахыг санал болгодог. Сонгогчид хувийн ашиг сонирхолд нийцсэн гэж үздэг бөгөөд нэр дэвшигчид эсвэл хувийн ашиг тусаа нэмэгдүүлэх бодлогыг сонгохыг зорьдог (Timothy, 2004). ХХ зууны нийгмийн хувьсал өөрчлөлтийг онолын сэтгэлгээ хөөн гүйцэж тайлбарлахад туйлын хэцүү байсан байна. Тиймээс шинжлэх ухааны бүхий л салбарт шинэ онолын чиглэлүүд шил шилээ даран гарч байв. Чухам энэ үйл явцын дунд сонгогчийн зан үйлийг тайлбарлах рационал сонголтын онол үүсжээ. Рационал сонголтын онол хөгжихөд дараах хэд хэдэн хүчин зүйлс нөлөөлсөн гэж үзэж болно. Үүнд:

Нэгдүгээрт. 1960-1970-аад оны үеэс эхлэн нийгмийн шинжлэх ухааны арга зүйд ноёрхож байсан бихевиорист болон бүтэц үүргийн шинжилгээ нь учир дутагдалтай болж эхэлжээ. Тиймээс судлаачид цаашид судалгааны ажлаа ахиулахын тулд шинэ онол арга зүйн эрэл хайгуул хийхэд хүрсэн. Чухам энэ нүсэр ажлын үр дүнд бий болсон онолын чиглэл бол рационал сонголтын онол юм. Судлаачдын үзэж байгаагаар рационал сонголтын онол нь бихевиоризм болон бүтэц үүргийн шинжилгээ ба институцчлах хандлагын сул талуудыг даван гарч чадсан гэж үздэг. Мэдээж зарим судлаачид рационал сонголтын онол нь нийгмийн шинжлэх ухааны хүрээнд эрт дээр үеэс сэтгэл ханамжит байдал руу тэмүүлэх зэрэг зарим нэг санааг судлаачид уг онолын эх үндэс хэмээн онцолдог.

Хоёрдугаарт. Рационал сонголтын онол нь эдийн засгийн шинжлэх ухаанд үр хөврөлөө тавьж бие даасан салбар болж чадсан байна. Ялангуяа, барууны улс төр эдийн засгийн ухааны онолын хүрээн дэх неоклассик онолын үндсэн ойлголтууд болох “хүний эрх чөлөө”, “хувь хүний сонголт”, “хувь хүний рационал байдал” зэрэг дээр тулгуурлан бие даасан онол болж чадсан юм. Сүүлдээ дан ганц эдийн засгийн ухаанаас халин гарч нийгмийн ухаанд нэвтрэн орж ирсэн. Энэ нь зорилго чиглэлтэй үйлдлийн загвар бөгөөд нийгмийн бүхий л шинжлэх ухаанд хэрэглэгддэг, нийгмийн үйлдлийн тодорхой зорилгод хүрэх эрмэлзэл, эл үйлдлээрээ ашигтай үр өгөөжтэй үр дүнд хүрэхийг эрмэлзэж байдагт оршдог.

Гуравдугаарт. Рационал сонголтын онол гэсэн ойлголт нь өөртөө олон янзын ойлголтуудыг багтааж байдаг. Тухайлбал социал сонголтын онол, тоглоомын онол, рационал тоглогчдын онол, улс төр дэх эдийн засгийн хандлага, улс төр эдийн засгийн ухаан гэх мэт. Энэ нь уг онолын чиглэлийн өргөн цар хүрээтэй гэдгийг харуулж байгаа хэрэг мөн. Улмаар рационал хандлага нь улс төрийн формал онолын хүрээнд хүчтэй хөгжиж эхэлжээ. Улс төрийн формал онолыг ердийнхөөр тодорхойлбол зах зээлийн биш нөхцөлд рационал сонголтууд ба тэдний үр дүнд цогц байдлаар шинжилгээ хийх явдал юм. Өөрөөр хэлбэл, индивидуаль сонголтын талаар төсөөлөл юм хэмээн бичсэн нь бий.

Энэхүү онолын гол төлөөлөгч нь Э.Даунс бөгөөд тэрээр “Иргэн бүр өөрт нь бусад намуудаас илүү ашигтай гэж санагдсан тэр намын төлөө саналаа өгдөг” гэсэн үндэслэлийг гол болгодог (Sanders, 2011). Сонгогчид тухайн нам өөрт нь ашигтай гэдгийг намын мөрийн хөтөлбөрөөр дамжуулан мэддэг хэмээн тэрээр үзжээ. 1950-иад онд боловсруулсан ардчиллын үр ашгийн онолдоо Э.Даунс хувь хүний шийдвэр гаргахдаа тооцож үздэг хүчин зүйлсийг чухалчлан авч үзсэн байдаг. Тэгэхдээ хувь хүний сонгуулийн үеэр гаргах шийдвэр нь улс төрийн хувьд гаргаж болох хамгийн их ашгаар тодорхойлдог. Рационал сонгогч нь ийнхүү өөрт нь хамгийн их ашигтай тусдаг бодлого бүхий намын төлөө саналаа өгдөг.

Э.Даунсын судалгаанд хэрэглэгддэг рационал сонголтын ойлголт нь гэхдээ хэзээ ч үйл ажиллагаа явуулж буй хүний зорилгыг бус харин ямагт гагцхүү байж байгаа хэрэгслийн ашиглалт өөрөөр хэлбэл өөрийнх нь сонгож авсан үнэлэмжийнхээ үүднээс дүгнэж цэгнэсэн эдийн засгийн хувьд үр ашигтай (рационал) тусгах замыг иш үндэс болгодог. Энэ утгаараа рационал хүн эхлээд өөрийнхөө өмнө тавьсан зорилгодоо хүрэхэд хэрэгжүүлэх алхмынхаа хувилбарыг дараалуулан үздэг. Тэгээд тэдгээрээсээ хамгийн үр ашигтай хувилбарыг сонгож аваад нөхцөл нь ижил байх тохиолдолд байнга ижил үр дүнд хүрдэг. Рационал гэдгийг ийнхүү ойлгох нь рационал байдлын талаарх хэвшмэл төсөөллөөс ихээхэн ялгаатай. Сонгуулийн талаарх шинжлэх ухааны үндэслэлтэй судалгаанд сонгогчийн үйл байдлыг үндсэндээ улс төрийн тулгамдсан маргаантай асуудлын талаар сонгогчийн баримталж буй байр суурьтай адилтган авч үздэг. Рационал сонгогч нь сонгуульд өгөх саналаа үр ашгийн тооцоо хийж гаргадаг, ингэхдээ тэрээр засгийн гарын өнгөрсөн бүрэн эрхийн хугацааны үйл

ажиллагааг сөрөг хүчин засгийн эрхэнд байсан бол хийх боломжтой байсан ажилтай харьцуулж үздэг. Үүний үндсэн дээр тэрээр өөрийнх нь хувийн зорилгуудыг хамгийн түрүүнд хэрэгжүүлж чадна гэж үзсэн намын төлөө саналаа өгдөг. Онолын энэхүү хоёр байр сууринаас гарсан дүгнэлтээс сонгуулийн явцад цаг үеийн ялангуяа эдийн засгийн тодорхой асуудлыг тандсан нарийвчилсан судалгаанууд их хэмжээгээр хийгдэх болсон (Melvin & Pollard, 1981).

Гэхдээ мөн рационал загвар ч өөрийн сул талтай. Уг загварын хүрээнд тавигдаж буй асуудлын дотор хүн ер нь ямар учраас сонгуульд оролцдог вэ? гэсэн асуултыг тодорхой хариулж болохгүй байгаа юм. Хувь хүний өгсөн саналын нөлөө, өөрөөр хэлбэл сонгуульд оролцсоноос олсон ашиг нь гарсан зардал хүчин чармайлтаас хавьгүй бага юм. Түүнчлэн чухам ямар учраас засгийн газрыг бүрдүүлэхэд оролцох боломж байхгүй жижиг намын төлөө саналаа өгдөг болохыг хангалттай тайлбарлаж чадахгүй байгаа юм.

1.2.2 Нийгэм-сэтгэл зүйн хандлага

Нийгэм-сэтгэлзүйн загварыг гаргасан Мичиганы их сургуулийн судлаачид юүлүүрэн хоолойн үзэл баримтлалаар сонгогчийн зан үйлийг тайлбарладгаараа алдартай юм. Тэдний юүлүүрэн хоолойн үзэл баримтлалыг судлаач Г.Ричард Нэйми болон Херберт Ф.Вейсберг нар хураангуйлан тайлбарласан бөгөөд юүлүүрийн дээд хэсэг нь буюу нарийн үзүүр нь сонгуульд саналаа өгөх үйл явц юм. Сонгогч сонгуульд саналаа өгөх нь тухайн хүний амьдралд урьд өмнө болж өнгөрсөн олон хүчин зүйлээс шалтгаалдаг. Юүлүүрийн тэнхлэг дагуу хөндлөнгөөрөө (амсраасаа нарийн үзүүр хүртэл) бол цаг хугацаа оршино. Тухайн хүний амьдралд тохиолдсон үйл явдлууд нэг нь нөгөөгөө дагалдан, учир шалтгааны цуваа болон нэгдэж, нэг шинж болон юүлүүрийн амнаас нь үзүүр хүртэл урсана. Ийм маягаар үй түмэн шалтгаанууд нарийсаж (нэгдэн) санал өгөхөд хүргэдэг. Юүлүүрийн аманд буюу эхэнд байгаа хүчин зүйлсийг нэгд социологийн шинж чанарын туршлага, хоёрт социал статус түүнтэй холбоотой шинж чанарын туршлага, гуравт гэр бүлийн шинж чанарын туршлага гэж гурван үндсэн хэсэгт хуваан үзжээ. Юүлүүрийн амны нэг захад социологийн шинж чанаруудын туршлагад (яс үндэс, арьс өнгө, амьдран суугаа дүүрэг, шашин г.м. хүчин зүйлийг) оруулсан, харин дунд нь социал статусын шинж чанарын туршлагад (боловсрол, ажил эрхлэлт, анги зэрэг хүчин зүйлсийг) оруулсан бол доод захад нь гэр бүлийн шинж чанарын туршлага (анги, нам,

дэмжигчид) байрлажээ. Намын харьяалал нь цаашаагаа тодорхой асуудлаарх иргэдийн байр суурь ба нэр дэвшигчийн талаарх бие хүний үнэлгээнд шууд нөлөөлнө. Энд сонгуулийн кампанийн үйл явдлууд (сонгуулийн сурталчилгаа, нэр дэвшигчдийн халз ярилцлага, мэтгэлцээн зэрэг) явагдана. Үзүүрийн наана нь сүүлийн хэсэгт сонгогчийн сонгуулийн талаарх гэр бүл болон найз нөхөдтэй хийсэн ярилцлага нөлөөлнө. Тэгээд эцэст саналаа өгнө.

Мөн юүлүүрэн хоолойг судлаач П.Доржсүрэн учир шалтгааны хоолой хэмээн нэрлээд дараах байдлаар тайлбарлажээ (Ганболд, 2014). Хоолойн өргөн талд нийгэм дэх улс төрийн ялгаа, зөрчилдөөнийг нөхцөлдүүлэгч нийгэм эдийн засгийн хүчин зүйлсийг байрлуулжээ. Эдгээр нь сонгогч сонгуульд эцсийн шийдвэр гаргахад тэр бүр шууд нөлөөлдөггүй, алсаас дам үйлчилдэг. Нийгэм, эдийн засгийн нөхцөл нь иргэн өөрийгөө социал аль бүлэгт хамаатуулан үздэг хийгээд түүний үнэт зүйлсийн чиг баримжаалалд нөлөөлнө. Бүлгийн хамаарал, үнэт зүйлсийн чиг баримжаалал нь улс төрийн байр суурьтай холбогдон улс төрийн сонголтод шууд нөлөөлнө. А.Кэмбелл хувь хүний санал өгөх үйлийг гурван төрлийн байр суурь (намын харьяалал буюу түүнийг дэмжих байдал, бодлогын чухал асуудал, нэр дэвшигчийн талаар баримталж буй байр суурь)-тай юуны өмнө холбон, эдгээр байр суурь, итгэл үнэмшил нь сонголт хийхэд шууд, маш хүчтэй нөлөөлнө гэж үзжээ.

Түүнчлэн нийгэм-сэтгэл зүйн загвар нь сэтгэл хөдлөлгүй (экспрессив) байдлаар авч үздэг ч сонгогчдод саналаа өгөхөд нь нийгмийн томоохон бүлэг биш хөрин улс төрийн нам нөлөөлдөг гэж үздэг. Нөлөөлөл нь сонгогч өөрийгөө улс төрийн тодорхой нэг намд харьяалуулж үзэх явдал бөгөөд энэ нь улс төрийн нийгэмшилтээр дамжин явагддаг. Хэдийгээр нийгэм-сэтгэлзүйн загвар нь судалгааныхаа хүрээнд сэтгэл хөдлөлгүй байдлаар авч үздэг ч сонгогчдод саналаа өгөхөд нь нийгмийн томоохон бүлэг биш харин улс төрийн нам нөлөөлдөг гэж үздэг.

Гэвч нийгмийн статусыг нь сонгогчдод хуваарилах эсвэл намтай адилтгах гэсэн хоёр концепцоор сонгогчдын эрхэмлэгээр тодорхойлоход зарим бэрхшээл хязгаар бий болсон. Энэ дутагдал нь 1970-аад оны үед сонгогчид уламжлалт улс төрийн намууд холдох аль нэг ангид харьяалагдаж байгаа нь сонгуульд саналаа өгөхөд шууд нөлөөлөхөө больсон зэргээр илрэлээ олсон. Сонгогчдын

“сэтгэл хөдлөлгүй” зан үйлд гол болгодог дээрх онолууд судалгааны шаардлагыг бүрэн хангахаа больсон учраас судлаачид өөр аргыг эрэлхийлж эхэлжээ. Нийгэм-сэтгэл зүйн загварт сонгогчийн зан үйлд гадна орчны үзүүлэх нөлөө мөн тусгагдсан байна. Сонголтын учир шалтгааныг ойлгоход түүнд нөлөөлж буй хүчин зүйл нэг бүрийн гүйцэтгэх үүрэг, хоорондын харилцан холбоо, хамаарлыг зөв тогтоох явдал хамгаас чухал гэдэг нь ойлгомжтой.

Нийгэм-сэтгэл зүйн онолыг зарим судлаачид цааш улам баяжуулан тайлбарласан байдаг. Үүнд Дональд Стоуксын өргөтгөсөн загварыг дурдаж болно. Энэ загвар ерөнхийдөө нийгэм-сэтгэл зүйн онолд хамаарах боловч сонгогчдын зан үйлийг тайлбарлах зарим нэгэн ойлголтыг шинээр дэвшүүлсэн. Үүнд нэгдүгээрт нам ба нэр дэвшигчийн дотоод ба гадаад бодлого, хоёрдугаарт намууд ба менежерүүдийн ашиг олох явдал дээр үндэслэсэн үйл хэрэг (ажил хийдэг эрэгтэйчүүд ба фермерүүд г.м), гуравдугаарт нэр дэвшигчийн хувийн салшгүй шинж ба стиль зэрэг нь сонгогчдын хандлагад нөлөөлдөг гэж үзжээ. Харин судлаач Филифф Е.Конверс массын итгэл үнэмшлийн системийн мөн чанарыг судлаад ихэнх америкчуудын хувьд намыг дэмжигч байх мөн нэр дэвшигчдийн имиж чухал гэдгийг харуулсан байна. Нийгэм-сэтгэлзүйн онол нь санал өгөхөд зөвхөн социал хүчин зүйлсээс гадна улс төрийн хүчин зүйлс, бусад хүчин зүйлсэд харгалзан үзсэнээрээ ололт гэж үздэг. Мөн сонгогчийн зан үйлд нөлөөлж байгаа хүчин зүйлсийг цаг хугацааны хувьд ангилан үзсэн ач холбогдолтой гэж судлаачид тэмдэглэдэг. ХХ зууны дунд үе гэхэд нийгэм-сэтгэл зүйн онол ардчилал өндөр хөгжсөн одон орны сонгогчийн зан үйлийг судлахад хэрэглэснээр улам баяжин хөгжжээ.

1.2.3 Намыг тодорхойлох онол

Энэ онол нь сонгогчийн намын харьяалал нь тэдний санал өгөх зан төлөвийг тодорхойлох хамгийн чухал хүчин зүйл гэж үздэг. Хувь хүмүүс аль нэг улс төрийн намтай адилтгасан бол тухайн намаас нэр дэвшигчдэд саналаа өгөх нь тухайн нэр дэвшигчдийн тодорхой бодлогын мөрийн хөтөлбөрөөс үл хамааран илүү өндөр байдаг. Өөрөөр хэлбэл, бодит байдалд нийцэж байгаа эсэхээс үл хамааран тухайн намыг өөрийн чухал үнэт зүйл болгодог. Үүнийг “намд харьяалуулах” (party identification) хэмээн үздэг. Намыг тодорхойлох нь санал өгөхөд нөлөөлдөг чухал хандлага юм. Ихэнх сонгогчид улс төрийн хоёр том намын аль нэгтэй нь холбоотой байдаг бөгөөд

эдгээр үндсэн намын үнэнч байдал нь санал өгөхөд нөлөөлдөг. Намын тодорхойлолтыг ихэвчлэн ардчилсан, Бүгд найрамдах нам эсвэл бие даагч гэж үздэг хүмүүсээс асууж хэмждэг. Дараа нь Ардчилсан эсвэл Бүгд найрамдах намыг зааж буй хүмүүсээс хүчтэй эсвэл сул Ардчилсан эсвэл Бүгд найрамдах намын аль нь болохыг асуудаг бол бие даагч гэж мэдэгдэж байгаа хүмүүсээс улс төрийн хоёр намын аль нэгэнд илүү ойр байгаа эсэхийг асуудаг. Энэ нь хүчтэй Ардчилсан намынхан, сул Ардчилсан намынхан, Ардчилсан намд ойр бие даагчид, аль ч намд ойр биш бие даагчид, Бүгд найрамдахчуудад илүү ойр бие даагчид, сул Бүгд найрамдахчууд, хүчтэй Бүгд найрамдахчууд гэсэн долоон ангилалтай. Энэхүү долоон онооны намыг тодорхойлох хуваарь нь мэдээллийн багцад байна. Ерөнхийлөгчийн сонгуульд намыг тодорхойлох шууд нөлөөлөл бага байна. Зөвхөн Буш Бүгд найрамдах намын гишүүн байсан учраас л маш цөөхөн сонгогчид түүнд санал өгсөн байх. Гэхдээ намыг тодорхойлох шууд бус нөлөө нь маш их, учир нь намуудын үнэнч байдал нь нэр дэвшигчдийн үнэлгээ, засгийн газрын үйл ажиллагааны үнэлгээ, улс төрийн үйл явдлын талаарх ойлголтод нөлөөлдөг. Энгийнээр хэлбэл, намыг таних нь сонгогч улс төрийн ертөнцийг хардаг намын өнгөт нүдний шил гэсэн ойлголттой дэлгэц юм. Намыг тодорхойлох нь өмнөх үетэй харьцуулахад арай бага ач холбогдолтой байж болох ч энэ нь улс төрийн чиг баримжаа, зан үйлийг тайлбарлахад маш чухал хүчин зүйл хэвээр байна (Abramson, Aldrich, and Rhode 2003, 168-191).

1.2.4 Социологийн хандлага

П.Лазерсвельд болон хамтрагчид хувь хүний шүтдэг шашин, социал холбоо (social relation), хувийн туршлага (personal background) зэргийг судалж үзсэн. Дараах гурван хүчин зүйлс буюу нэгдүгээрт, хувь хүний шашин шүтлэг, хоёрдугаарт, социал статус, гуравдугаарт, оршин суугаа газар зэрэг нь сонгогчийн сонголтыг урьдчилан хэлэхэд туйлын чухал гэж тэд үзсэн байна. Жишээлбэл, католик шашинтнууд Ардчилсан нам руу, Протестант шашинтнууд БНН-д санал өгөх хандлагатай байхад, нийгмийн давхраажилтад доогуур байр суурьтай (доод статустай) хүмүүс Ардчилсан намд, дээд статустай хүмүүс БНН-руу саналаа өгч байв. Мөн хөдөөгийн иргэд БНН-руу, харин хотын оршин суугчдын ихэнх нь Ардчилсан намд талтай нь нотлогдсон. Ингэж санал өгөлтийг шашин, социал статус, оршин суугаа газар гэсэн гурван хүчин зүйлтэй холбон индексжүүлснээр сонгогчдын саналыг урьдчилан хэлж болно гэдэг нь тэдний судалгаагаар батлагджээ. Жишээлбэл,

нийгэмд дээд статустай хүмүүс зонхилдог, (дөрөвний гурав нь) хөдөө орон нутагт оршин суудаг, протестант шашинтай тийм газарт БНН-ыг илүү дэмжлэгтэй байсан. Гэхдээ эдгээр хүчин зүйлс өөр хоорондоо зөрчилдсөн тохиолдолд яадаг вэ? гэсэн асуулт зүй ёсоор урган гарчээ. Үүний хариулт ч гэсэн нарийн төвөгтэй болзмол шинжтэй байх нь ойлгомжтой. П.Лазерсвельд иргэдийн улс төрийн сонирхлыг судалж байх явцдаа зарим хүмүүс “давхар дарамтад” байдаг болохыг илрүүлжээ. Энэ нь тухайн сонгогчийн нэг хүчин зүйл нь БНН-ын төлөө санал өгч магадгүйг харин нөгөө хүчин зүйл нь Ардчилсан намд талтай байгааг харуулна. Ийм байдалд орсон сонгогчийг давхар дарамтад орох гэж судлаачид нэрлэсэн. Тэд сонгуулийн өдөр болоход алтернатив хандлагаас аль нэгийг нь сонгоход хүрнэ. Эс бөгөөс зарим нь саналаа өгөх нь бүү хэл сонгуулийн компанийг бүхэлд нь сонирхохоос татгалзаж сэтгэл зүйн хувьд хөндийрч эхэлдэг. Ийм нөхцөл байдалд орсон сонгогч сонголт хийхдээ илүү их мэдээлэл эрж хайхад хүрдэг гэсэн дүгнэлтэд тэд хүрсэн. Судлаачид хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр сонгуулийн талаарх мэдээлэл сонгогчдод илүү хүрдэг хэмээн ойлгож байв, гэтэл бодит байдал дээр тэдний өөрсдийн найз нөхөд, ажлын холбоо сүлбээ, гэр бүлийн хүмүүсээс авсан зөвлөгөө илүү нөлөөлдөг нь тогтоогджээ.. Чухам үүн дээр тулгуурлан П.Лазерсвельд “харилцаа холбоог урсгах 2 шат” гэсэн ойлголтыг гаргаж ирсэн. Энэ нь нам бүр өөрийн нэр дэвшигчийг өөрсдийн намын идэвхтэн, гишүүдээр дамжуулан мэдээлэл цацах кампанит ажлыг явуулах ба намын идэвхтэн, дэмжигчид, намын мессежийг бусдад түгээх үүрэгтэй аж.

Өрнөдийн орнуудад төлөвшсөн улс төрийн намын систем ба түүнд таарч тохирсон сонгогчдын сонголтын бүтцийн “гарвал зүйн загварыг” С.М.Липсет, С.Роккан нар үндэслэсэн нь сонгогчдын зан үйлийн социологийн онолыг хөгжихөд чухал үүрэг гүйцэтгэсэн. С.М.Липсет, С.Роккан нар сонгуульд хүчтэй нөлөө үзүүлдэг дөрвөн үндсэн зөрчлийн хэв маягийг гаргасан бөгөөд энэ нь төв болон зах хязгаар, төр болон сүм хийд, хот болон хөдөө, хувийн өмчтөн болон ажилчин нарын хоорондын ялгаанаас үүдэлтэй ажээ. Эдгээр ялгаа бүр нь нийгэмд нам болон нэр дэвшигчийг дэмжих бүтцийг тодорхойлсон тийм хагарлыг (зөрчлийг) бий болгодог байна. Чухам эл онолыг генетик загвар гэж нэрлэх нь бий. Сонгогч яагаад аль нэг социал хүчин зүйлсээ харж саналаа өгдөг вэ? Үүнд судлаачид хариулахдаа санал өгнө гэдэг нь иргэдийн чөлөөтэй улс төрийн хүсэл зоригоо илэрхийлэх явдлаас илүүтэй бие хүн бүлэгтэйгээ эв нэгдэлтэй байгааг харуулсан хэрэг гэж тайлбарласан байдаг. Тухайлбал, католик шашинтай хүн улс төрийн

сонголт хийхдээ бусадтайгаа зөрж санал өгөх нь ховор тохиолдоно. Тиймээс нийгмийг ялгарлын хүчин зүйлийн зөрчлөөр, сонгогчийн социал шинж чанараар авч үздэг нь социологийн хандлагын онцлог юм. Өөрөөр хэлбэл, нийгэм дэх томоохон бүлгүүдийн зөрчил тэмцэл нь сонгуулиар илэрч буй хэрэг ажээ. Чухамдаа К.Марксын судалж байсан капиталист нийгмийн анги, бүлгүүдийн зөрчилдөөн нь эдийн засаг, аж үйлдвэрийн салбарын менежмент, төрийн зохистой бодлого, үйлдвэрчний эвлэлийн идэвхтэй үйл ажиллагаа зэрэгтэй уялдан багассан. Ингэж нийгэм дэх ялгарлын хүчин зүйлс өөрчлөгдөх болсон нь эдгээр хүчин зүйл улс төрийн сонголтыг шууд тодорхойлогч байж чадахаа болиход хүрсэн. Энэ үйл явцтай уялдан сонгогчийн зан үйлийг тайлбарлах нийгэм-сэтгэл зүйн хандлага үүсэн бий болжээ.

1.3 18-25 насны залуучуудын онцлог

1.3.1 Сэтгэл зүйн онцлог

Судлаач Э.Эриксоны Психо-социал хөгжлийн онолдоо 12-20 насыг залуу нас, 20-25 насыг ид насны эхэн үе гэж ангилан авч үзсэн байдаг.

Залуу нас (12-20) : Эго-адилтгал ба үүргүүд холилдолтын хоорондын зөрчил

Энэ насанд гарч ирж буй хөгжлийн эерэг үзүүлэлт нь эго-адилтгал юм. Энэ нь өөрийгөө тодорхойлох, өөртэйгөө өөрийгөө адилтгах гэсэн утгатай. Энэ үеийн хөгжлийн сөрөг үзүүлэлт нь үүргийн холилдолт юм. Өсөн хөгжиж физиологийн дотоод хувьсалд орж буй залуучууд өөрийн нийгмийн үүргээ бэхжүүлэхийг эн тэргүүнд тавьдаг. Өөрийн талаарх өөрийн төсөөлөл ба орчны хүмүүсийн нүдэнд бууж буй төрх хоёрын харьцаа, өмнө нь өөрт нь бий болсон туршлага, гүйцэтгэж ирсэн үүрэг ба яг өнөөдөр төсөөлөгдөж буй идеал дүр хоёрыг хослуулах асуудал дээр энэ насныхан маш эмзэг ханддаг. Эриксон эго-адилтгалыг тодорхойлохдоо доорх гурван зүйлийг анхаарсан байна. Үүнд:

- Залуучууд “өөрийгөө өөртэйгөө адилтгасан дотоод адилтгалыг” тогтмол мэдэрч байх ёстой.
- Ойр дотнын хүмүүс тэдний энэхүү дотоод адилтгалыг олж харсан байх нь чухал. Миний талаарх миний төсөөллийг бусад хүмүүс

хүлээн зөвшөөрч байна гэсэн итгэл залуучуудад бий болох нь ихээхэн ач холбогдолтой юм. Хэрвээ тэдний “Би”-г олж харж чадахгүй бол ичих, эргэлзэх, гутрах сэтгэл үүсдэг байна.

- Өөрийн талаарх цогц төсөөлөл дотоод гадааддаа зохицолдож байна гэсэн итгэл мэдрэмж нь залуучуудад улам бүр өсөж нэмэгдэж байх нь чухал. Өөрийгөө таньж, хүртэж буй тэдний ойлголт төсөөлөл бусад хүмүүстэй харилцах харилцаагаар дамжин илрэх урвуу холбоогоор батлагдаж байх ёстой.

Хэрвээ нийгэм, гэр бүл зэрэг бусад зүйлийг, тэдний үзэл суртлыг залуучууд хүлээн авч чадахгүй бол туйлын төсөөллийн сарнилт үүснэ. Ийнхүү гадаа ба дотоод адилтгалын зөрчил үүсдэг байна. Ийм зөрчил үүсэхэд орчны доорх хүчин зүйлүүд нөлөөлдөг гэжээ.

- Нийгмийн хүрээллийн нөлөө маш чухал ба одууд, түүхэн хүмүүстэй өөрийгөө хэт адилтган төсөөлөх нь тэдэнд дөнгөж бүрэлдэж байсан адилтгалын дүр төрхийг нь сарниулан тасалж би хаана нь ч хүрэхгүй гэсэн дарамтыг учруулдаг.
- Улс төр, нийгэм технологийн эрс өөрчлөлтүүдийн улмаас энэ үеийнхэнд түгшүүр үүсдэг (Батболд, 2020).

Ид насны эхэн үе (20-25): Дотносох ба зожгирохын хоорондын зөрчил

Энэ насныхан бусадтай харьцах ойр дотно харилцаанд ороход нийгмийн талаас гарч ирж буй ололтууд нь маш чухал. Нийгмийн хүрээний ололт амжилтууд нь хүний ёс суртахууны мэдрэмж бүрэлдэн тогтоход ихээхэн нөлөөтэй юм. Удаан хугацааны үерхэл нөхөрлөл, нийгэмд гүйцэтгэж буй үүргийнхээ үнэ цэнийг ойлгон ухаарсан тэр үеэс хүнд ёс суртахууны мэдрэмж бий болдог. Энэ бүхний ачаар хүн эрхэм нандин зүйлийнхээ төлөө өөрийгөө золиослоход бэлэн байдаг.

Энэ үед дотно харьцаа нь олон талтай өргөн хүрээтэй асуудал болдог. Нэг талаас өөрөө юу ч алдана гэж айхгүйгээр, өөрийгөө бусадтай адилтгах, нөгөө талаас хайр сэтгэл, бэлгийн харилцаанаас гадна чин сэтгэлийн нөхөрлөл итгэлийг багтаана. Бусдад итгэж, бусадтай дотносох нь хүн өөрийгөө хэр зэрэг таньснаас шалтгаалах бөгөөд өөрийн талаар тогтвортой төсөөлөл үүсээгүй бол бусадтай жинхэнэ ёсоор дотносож чадахгүйд хүрдэг. Эриксоны үзсэнээр, хөгжлийн эерэг тал нь хайр сэтгэл юм. Харин өөрийн бодол санаандаа дарагдан,

өөрийгөө хэт анхаарч, бусадтай харилцахаас зайлсхийж эхэлбэл хөгжлийн энэ шатны сөрөг тал илэрдэг. Бусадтай тогтвортой, тайван, нөхөрсөг, итгэлтэй харилцааг тогтоож чадахгүй бол ганцаардаж, нийгмээс тасардаг. Ийм хүмүүсийн хувьд дотно харилцаа нь хүмүүст зайлшгүй шаардлага тавьж, аз туршиж, итгэхийг шаарддаг учраас энэ харилцаанаас зайлсхийж байдаг.

1.3.2 Нийгмийн харилцааны онцлог

Хөгжлийн энэ шатанд нийгмийн талаас гарч ирж буй ололтууд нь маш чухал байдаг. Нийгмийн хүрээний ололт, амжилтууд нь хүний ёс суртахууны мэдрэмж бүрэлдэн тогтоход ихээхэн нөлөөтэй юм. Удаан хугацааны үерхэл нөхөрлөл, нийгэмд гүйцэтгэж буй үүргийнхээ үнэ цэнийг ойлгон ухаарсан тэр үеэс хүнд ёс суртахууны мэдрэмж бий болдог. Энэ бүхний ачаар хүн эрхэм нандин зүйлийнхээ төлөө өөрийгөө золиослоход бэлэн байдаг. Энэ насны хүмүүс гол төлөв албан тушаал хөөх, гэрлэх, сурч боловсрох зэрэгт анхаардаг. Судлаач Эриксон залуучуудын нийгмийн онцлогийг өөрийн гэсэн үнэт зүйл, үнэлэмж, баримжааллыг буй болгох оролдлого гэж тайлбарласан бөгөөд энэ оролдлогоороо өөрийнхөө үеийнхний амьдралын утга учир, чиглэлийг тогтоох зорилго, зорилтуудыг олохыг хичээдэг гэжээ (Батдэлгэр, 2021).

1.4 Монгол Улс болон Олон Улс дахь сонгуулийн ирц, насны бүлгээр

Улс орнуудын сонгуулийн ирцийг насны бүлгээр авч үзвэл насны бүлэг дотроо ихээхэн ялгаатай байгааг дараах хэсэгт харж болно. Олон Улсад болсон сүүлийн жилүүдийн томоохон сонгуулиудын ирц дээрх дүн шинжилгээг энэхүү хэсэгт харуулахыг зорив.

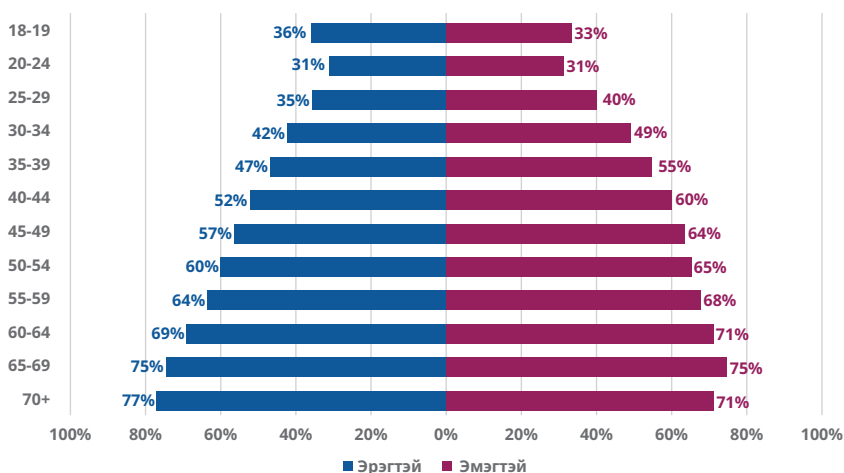
1.4.1 Монгол Улсын УИХ болон ИТХ-ын сонгуулийн ирц, насны бүлгээр

Зураг 1.2-т 2024 оны Монгол Улсын ИТХ-ын сонгуульд 2,107,290 үндсэн сонгогчоос 53.1 хувь нь буюу 1,119,881 хүн санал өгсөн байна. Санал өгсөн сонгогчдыг насны бүлгээр авч үзвэл 18-24 насны бүлгийн залуучуудын ирц бусад насны бүлгийн сонгогчидтой харьцуулахад хамгийн бага ирцтэй байна. Үүн дотор 18-19 насны залуу сонгогчдын ирц 35.7 хувь байгаа бол 20-24 насны залуу сонгогчдын ирц 31.2 хувь

байна. Харин 25-аас дээш насны сонгогчдын ирц 50 хувиас илүү байгаа буюу 60-аас дээш насны сонгогчдын ирц 70 хувь давсан байна.

2024 оны 10 сард болсон ИТХ-ын сонгуулийн сонгогчдын ирц 6 сард болсон УИХ-ын сонгуулийн ирц (69.3)-аас зөрүү 16.2 хувиар бага байгаа нь 4 сарын зөрүүтэй сонгууль болоход багагүй зөрүүтэй болж байгаа нь сонгогчид илүү УИХ-ын сонгуульд ирц өндөртэй оролцдог болох нь ажиглагдаж байна.

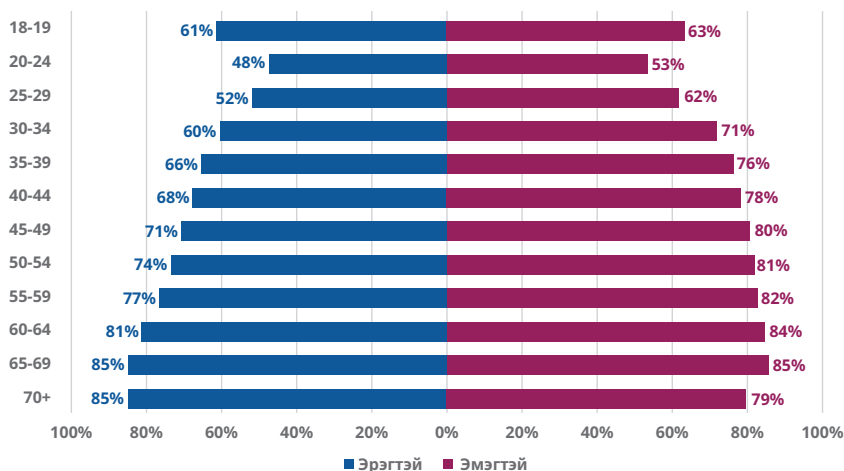
Зураг 1.2 2024 оны ИТХ-ын сонгуулийн ирц /хувиар/

Эх сурвалж: МУ-ын СЕХ

Зураг 1.3-т 2024 оны 6 сард болсон УИХ-ын сонгуульд 2,089,939 үндсэн сонгогчоос 69.2 хувь нь буюу 1,448,300 хүн санал өгсөн байна. Санал өгсөн сонгогчдыг насны бүлгээр авч үзвэл 18-24 насны бүлгийн залуучуудын ирц бусад насны бүлгийн сонгогчидтой харьцуулахад хамгийн бага ирцтэй байна. Үүн дотор 18-19 насны залуу сонгогчдын ирц 61.3 хувь байгаа бол 20-24 насны залуу сонгогчдын ирц 47.5 хувь байна. Харин 25-аас дээш насны сонгогчдын ирц нас ахих тусам өндөр болж байгаа бөгөөд 45-аас дээш наснаас дээш насны сонгогчдын ирц 70-аас дээш хувь буюу ирц өндөр сонгуульд хамрагдаж байна.

Зураг 1.3 2024 оны УИХ-ын сонгуулийн ирц /хувиар/

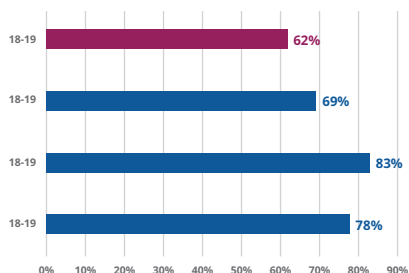
Эх сурвалж: МУ-ын СЕХ

1.4.2 Бусад улс орны сонгуулийн ирц, насны бүлгээр

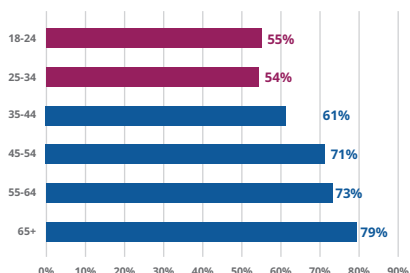
Олон улсад залуу сонгогчид дунд болон дундаас дээш насны сонгогчидтой харьцуулахад сонгуулийн ирц мөн адил доогуур байх хандлагатай байгааг харж болно. Бусад улс оронд залуучууд, ахмад настануудын сонгогчдын ирц ихээхэн ялгаатай байна.

Доорх графикт 5 улсад (Франц, Их Британи, АНУ, Герман, Монгол) болсон үндэсний хэмжээний сонгууль буюу парламентын сонгуулийн мэдээллийг харуулж байна. Монгол Улсын 2020 оны УИХ-ын сонгуулийн нийт ирц 73 хувь байсан бөгөөд насны бүлгээр авч үзвэл 18-25 насны сонгогчдын ирц 62 хувь буюу бусад насны бүлгээс хамгийн бага байсан байна. Харин хамгийн өндөр ирцтэй хэсэг нь 41-55 насны бүлэг 83 хувийн ирцтэй байна. 2022 оны Францын сонгуульд 18-24 насныхны 76 хувь нь санал өгсөн бол хамгийн их ирцтэй насны бүлэг 50-59 насныхны 92 хувь нь санал өгсөн нь 16 хувийн зөрүүтэй байна. Мөн Их Британи болон Герман улсуудад ижил трендтэй байгааг харж болно.

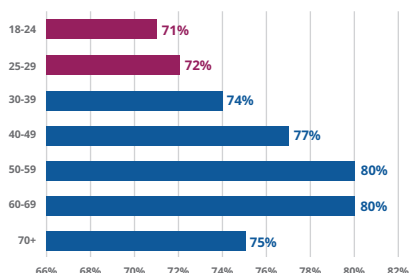
**Зураг 1.4 2020 оны Монгол Улсын
УИХ-ын сонгуулийн ирц /хувиар/**

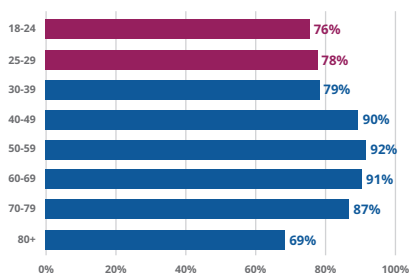
**Зураг 1.5 2019 оны Их Британи
Улсын сонгуулийн ирц /хувиар/**

**Зураг 1.6 2021 оны Герман Улсын
сонгуулийн ирц /хувиар/**

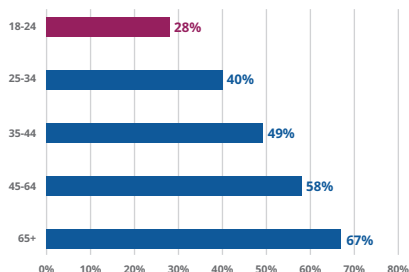
**Зураг 1.7 2022 оны Франц Улсын
сонгуулийн ирц /хувиар/**

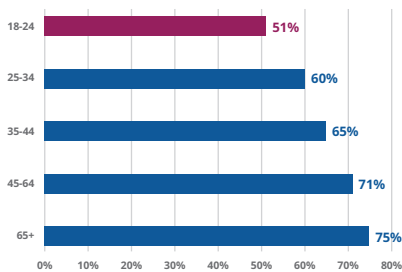
Эх сурвалж: Our World in Data

Доорх графикт АНУ-ын 2 жил тутам болдог Конгрессын төлөөлөгчдийн танхим (Конгрессын төлөөлөгчдийн танхим нь 435 гишүүнтэй бөгөөд 2 жил тутамд 2 жилийн хугацаатай сонгогдоно, ингэхдээ хэдэн ч удаа сонгогдож болдог)-ын сонгуулийн ирцийн мэдээллийг харж болно. Үүнд 2016-2022 он хүртэлх 6 жилийн хугацаанд 4 удаагийн сонгуулийн ирцийн мэдээллийг насны бүлгээр харуулахад мөн адил 18-24 насны бүлгийн ирц хамгийн бага байгаа тренд ажиглагдаж байна. Мөн он бүр ирцийн хувь хэлбэлзэж байгааг харж болно.

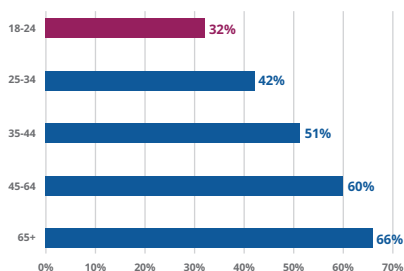
Зураг 1.8 2022 оны АНУ-ын КТТ-ын сонгуулийн ирц /хувиар/

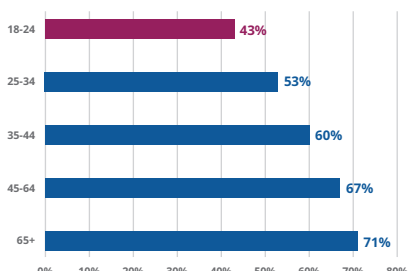
Зураг 1.9 2020 оны АНУ-ын КТТ-ын сонгуулийн ирц /хувиар/

Зураг 1.10 2018 оны АНУ-ын КТТ-ын сонгуулийн ирц /хувиар/

Зураг 1.11 2016 оны АНУ-ын КТТ-ын сонгуулийн ирц /хувиар/

Эх сурвалж: the Kaiser Family Foundation

Ийнхүү сонгуулийн насны бүлгийн ирцийг Монгол Улс болон бусад улстай харьцуулж авч үзэхэд залуу сонгогчдын ирц бага байгаа тренд ажиглагдаж байна. Монгол Улсад залуучуудын сонгуульд хамрагдалт бусад насны бүлгээс бага байгаа шалтгааныг бид санал асуулгын аргаар судлах зорилготой бөгөөд асуулгаас гарсан үр дүнг дараагийн бүлэгт тайлбарлах болно.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. СУДАЛГААНЫ АРГА ЗҮЙ, ШИНЖИЛГЭЭ, ҮР ДҮН

2.1 Судалгааны арга зүй

Уг судалгааны ажил нь асуулгын (survey) судалгааны аргыг ашигласан бөгөөд асуулга нь 3 бүлэг, 2 нээлттэй асуулт, 2 олон сонголттой асуулт, 26 шкал (likert scale) асуултаас бүрдэнэ. Түүврийн хэмжээнд Монгол Улсын хэмжээнд сонгуулийн насны буюу 18-25 насны 117 залуусыг хамруулсан болно. Судалгааг багийн гишүүд цахимаар авсан ба судалгааны үр дүнг SPSS программ ашиглаж дүгнэсэн.

2.1.1 Судалгааны асуулт

Судалгааны анкетын бүтцийн хувьд, ерөнхий мэдээлэл, үндсэн хэсэг буюу хувьсагчдыг үнэлэх, нээлттэй асуулт гэсэн 3 хэсэг бүхий анкетын судалгааг Google Forms платформ ашиглан авсан. Хувьсагчдыг үнэлэхдээ 1-ээс 5 хүртэлх таван онооны Likert Scale-р “Огт санал нийлэхгүй”-с “Бүрэн санал нийлнэ” гэсэн үнэлгээг ашигласан. Мөн хувьсагчдыг үнэлэхдээ чанаргүй түүврээс сэргийлж, хувьсагч бүрд reverse утга бүхий асуулт оруулсан.

Хүчин зүйлс	Хувьсагчид
Зан чанар	1. Нэр дэвшигч нь өөрийн үзэл бодолдоо үнэнч байх нь чухал. 2. Нэр дэвшигч эх оронч үзэлтэй байх эсэх нь надад хамаагүй.* 3. Би ард иргэдээ сонсдог нэр дэвшигчийг илүүд үздэг. 4. Би аливаа асуудалд сэтгэл хөдлөлөөрөө ханддаг нэр дэвшигчийг сонгоно.* 5. Би аливаа зүйлд шударгаар ханддаг нэр дэвшигчийг илүүд үздэг.

Боловсрол

1. Би гадаадын их дээд сургууль төгссөн нэр дэвшигчийг илүүд үздэг.
2. Би мастер болон түүнээс дээш боловсролын зэрэгтэй нэр дэвшигчийг илүүд үздэг.
3. Нэр дэвшигч ямар мэргэжилтэй байх нь надад чухал биш.*
4. Нэр дэвшигч нь 2 болон түүнээс дээш чиглэлийн мэргэжил эзэмшсэн байх ёстой.
5. Нэр дэвшигчийн гадаад хэлний мэдлэг миний сонголтод нөлөөлөхгүй.*

Манлайллын хэв маяг

1. Нэр дэвшигч нь илтгэх ур чадвартай байх нь чухал.
2. Нэр дэвшигч нь ард иргэдийнхээ хүсэл сонирхолд нийцсэн шийдвэр гаргадаг байх хэрэгтэй.
3. Нэр дэвшигч нь харизматик (бусдад нөлөөлөх чадвартай) байх эсэх нь надад чухал биш.*
4. Би шинийг санаачлагч, түүнийгээ хэрэгжүүлж чаддаг нэр дэвшигчийг сонгоно.
5. Надад нэр дэвшигч нь хийсэн үйлдлийнхээ төлөө хариуцлага хүлээх чадвартай байх эсэх нь чухал биш.*

Хувийн замнал

1. Би эгэл жирийн гэр бүлээс гаралтай нэр дэвшигчид итгэдэг.
 2. Нэр дэвшигчийн гэр бүлийн байдал нь тогтвортой байх эсэх нь надад чухал биш.*
 3. Цахим орчинд соёлтой улс төрчийг би илүүд үзнэ.
 4. Би удам дамжсан улс төрч, нэр дэвшигчийг илүүд үзнэ.*
 5. Нэр дэвшигч нь ямар нэгэн гэмт хэрэг, цуурхалд өртөөгүй байх нь миний сонголтод нөлөөлнө.
 6. Нэр дэвшигчийн гэр бүлийн хүн нь аль ч улсын харьяалалтай байх нь надад хамаагүй.
-

Туршлага

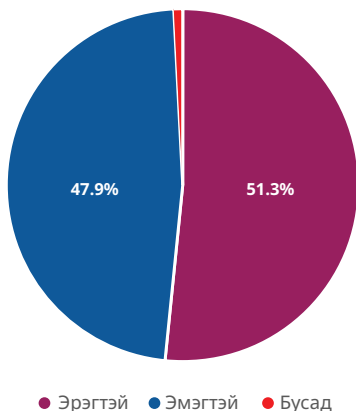
1. Би урьд өмнө улс төрд нэр дэвшин, ажиллаж байсан нэр дэвшигчийг сонгохыг илүүд үздэг.
2. Нэр дэвшигч нь өөрийн эзэмшсэн мэргэжлээрээ тогтвортой ажиллаж байсан эсэх нь миний сонгох нэг шалгуур болно.
3. Мэдлэг, ур чадвар өндөртэй боловч залуу нэр дэвшигчийг би сонгохгүй.*
4. Би олон төрлийн ажил хөдөлмөр эрхэлж байсан туршлагатай нэр дэвшигчийг илүүд үздэг.
5. Урлаг, соёл, спортын амжилтаараа олонд танигдсан нэр дэвшигчийг би илүүд үзнэ.*

*Тэмдэглэгээтэй судалгааны асуулгууд нь урвуу буюу reverse утгатай бөгөөд шинжилгээ хийхэд урвуулан reverse хийсэн болно.

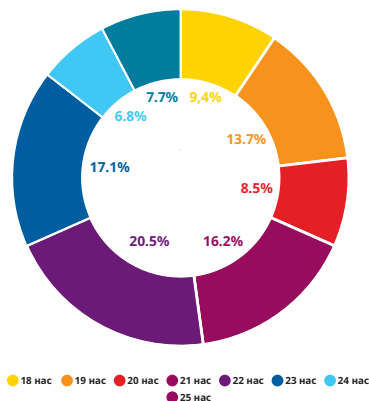
2.2 Шинжилгээ, үр дүн

2.2.1 Судалгаанд оролцогчдын мэдээлэл

Зураг 2.1 Судалгаанд оролцогчдын хүйсийн харьцаа /хувиар/

Зураг 2.2 Судалгаанд оролцогчдын нас /хувиар/

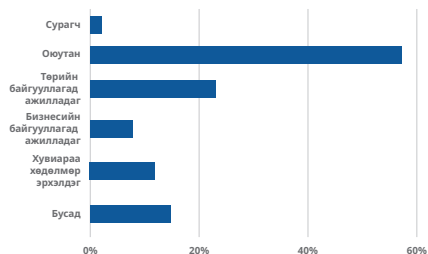

Судалгаанд оролцогчид хүйсийн хувьд харьцангуй тэнцвэртэй тооны оролцогчид байгаа бөгөөд эрэгтэй 51.3 хувь (60), эмэгтэй 47.9 хувь (56) байна. Харин насны хувьд, оролцогчдын ихэнх хувийг 21-23 (53.8 хувь) насны залуучууд эзэлж байна.

Зураг 2.3 Судалгаанд оролцогчдын боловсролын түвшин /хувиар/

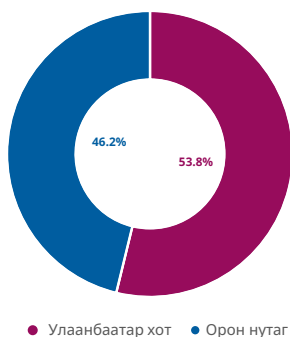

Зураг 2.4 Судалгаанд оролцогчдын хөдөлмөр эрхлэлт

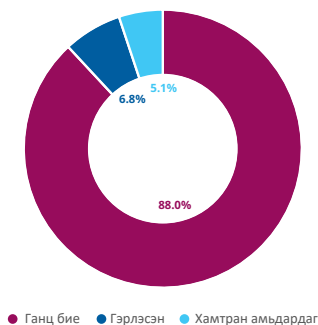
Бүрэн дунд (41.9 хувь) болон дээд (52.1 хувь) боловсролтой оюутан (48.7 хувь), бизнесийн байгууллагад ажилладаг залуус (19.7 хувь) оролцогчдын дийлэнх хувийг бүрдүүлж байна.

Зураг 2.5 Судалгаанд оролцогчдын харьяалал /хувиар/

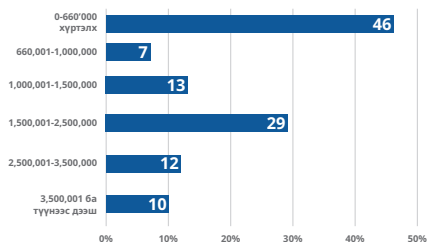

Судалгаанд оролцогчдын талаас илүү хувь нь буюу 53.8 хувь нь Улаанбаатар хотын харьяалалтай бол үлдсэн 46.2 хувь нь орон нутгийн харьяалалтай байна.

Зураг 2.6 Судалгаанд оролцогчдын гэрлэлтийн байдал /хувиар/

Зураг 2.7 Судалгаанд оролцогчдын сарын орлого /тоогоор/

Оролцогчдын дийлэнх хувь ганц бие бөгөөд сарын орлогынх нь хувьд 39.3 хувь нь 660'000 хүртэлх төгрөгийн орлоготой байна.

Хүснэгт 2.1 Оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл

Хүн ам зүйн мэдээлэл	N	%
Хүйс		
Эрэгтэй	60	51.3%
Эмэгтэй	56	47.9%
Бусад	1	0.9%
Нас		
18	11	9.4%
19	16	13.7%
20	10	8.5%
21	19	16.2%
22	24	20.5%
23	20	17.1%
24	8	6.8%
25	9	7.7%

Харъяалал		
Улаанбаатар хот	63	53.8%
Орон нутаг	54	46.2%
Боловсролын түвшин		
Бүрэн бус дунд	-	-
Бүрэн дунд	49	41.9%
Техник мэргэжлийн боловсрол	3	2.6%
Дээд /Бакалавр/	61	52.1%
Магистр	4	3.4%
Доктор	-	-
Бусад	-	-
Гэрлэлтийн байдал		
Ганц бие	103	88%
Гэрлэсэн	8	6.8%
Хамтран амьдардаг	6	5.1%
Хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал		
Сурагч	2	1.7%
Оюутан	57	48.7%
Төрийн байгууллагад ажилладаг	23	19.7%
Бизнесийн байгууллагад ажилладаг	8	6.8%
Хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг	12	10.3%
Бусад	15	12.8%

Сарын орлого		
0-660'000₮ хүртэлх	46	39.3%
660,001₮-1,000,000₮	7	6%
1,000,001₮-1,500,000₮	13	11.1%
1,500,001₮-2,500,000₮	29	24.8%
2,500,001₮-3,500,000₮	12	10.3%
3,500,001₮ ба түүнээс дээш	10	8.5%

2.2.2 Статистик үр дүн

2.2.2.1 Нэр дэвшигчийн ерөнхий мэдээлэл

Хүснэгт 2.2 Нэр дэвшигчийн насны бүлэг

	Насны бүлэг	N	Percent
Хэдэн настай нэр дэвшигчийг сонгох хүсэлтэй байна вэ?	25-29	25	11.40%
	30-34	56	25.60%
	35-39	59	26.90%
	40-44	42	19.20%
	45-49	17	7.80%
	50-54	12	5.50%
	55-59	2	0.90%
	60-64	1	0.50%
	65-69	2	0.90%
	70-74	2	0.90%
	75-79	1	0.50%
Total		219	100.00%

Судалгаанд оролцогчдын ихэнх хувь нь давхардсан тоогоор 30-44 насны нэр дэвшигчийг сонгох хүсэлтэй байна.

Хүснэгт 2.3 Нэр дэвшигчийн хүйс

Нэр дэвшигчийн хүйс		
	Frequency	Percent
Эмэгтэй	9	7.7
Эрэгтэй	35	29.9
Аль нь ч хамаагүй	73	62.4
Total	117	100

Судалгаанд оролцогчдын дийлэнх хувь буюу 62.4 хувь нь аль ч хамаагүй буюу тэдний сонголтод хүйс тийм ч хамааралтай биш хэмээн хариулжээ. Харин түүний дараа оролцогчдын гуравны нэг нь эрэгтэй хүйсийн нэр дэвшигчийг илүүд үзэхээ илэрхийлжээ.

Хүснэгт 2.4 Нэр дэвшигчийн мэргэжил

	Мэргэжил	N	Percent
Таны сонгох нэр дэвшигч ямар мэргэжилтэй байх нь дээр гэж бодож байна вэ?	Улс төр судлаач	72	15.86%
	Эрүүл мэндийн салбарын мэргэжилтэн	33	7.27%
	Нийгэм, хүмүүнлэгийн шинжлэх ухааны мэргэжилтэн	50	11%
	Соёл, урлаг, спортын салбарын мэргэжилтэн	6	1.32%
	Байгаль орчин, хот тохижилт, аялал жуулчлалын салбарын мэргэжилтэн	45	9.91%
	Боловсролын салбарын мэргэжилтэн	43	9.47%
	Бизнес, эдийн засаг, банк санхүүгийн салбарын мэргэжилтэн	55	12.11%
	Олон улсын харилцаа судлалын мэргэжилтэн	46	10.13%
	Хууль, эрх зүйн салбарын мэргэжилтэн	59	13%
	Инженер, техникийн салбарын мэргэжилтэн	45	9.91%
Total		454	100.00%

Нэр дэвшигч нь улс төр судлаач, хууль эрх зүйн салбарын мэргэжилтэн, бизнес, эдийн засаг, банк санхүүгийн салбарын мэргэжилтэн байхыг илүүд үзэх бол, хамгийн бага хувиар буюу соёл урлаг, спортын салбарын мэргэжилтэн байхыг төдийлөн хүсдэггүй байна.

2.3 Хүчин зүйлийн шинжилгээ

26 хувьсагч бүр судалгааны үндсэн 5 хүчин зүйлсийг тайлбарлаж чадаж байгаа эсэх буюу ач холбогдлыг шалгах зорилгоор хүчин зүйлийн шинжилгээг хийж гүйцэтгэлээ.

Хүснэгт 2.5 KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.804
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	199.311
	df	116
	Sig.	.000

Хүчин зүйлийн KMO and Bartlett's Test-ийн үр дүнд хувьсагчид тус бүр өөр өөрийн ач холбогдолтой, хоорондоо холбоо хамааралтай бөгөөд судалгаанд ашиглахад хангалттай хэмээн үзэж байна.

Хүснэгт 2.6 Хүчин зүйлсийн ачаалал

Rotated Component Matrix					
Хүчин зүйлс	Component				
	1	2	3	4	5
	Зан чанар	Боловсрол	Манлайлал	Замнал	Туршлага
Үзэл бодолдоо үнэнч	0.792				
Эх оронч	0.780				
Ард иргэдээ сонсдог	0.870				
Сэтгэл хөдлөлөөрөө ханддаггүй	0.723				

Шударга	0.864				
Гадаад ИС төгссөн		0.860			
Мастер ба түүнээс дээш боловсролтой		0.849			
Мэргэжил нь чухал		0.790			
2 ба түүнээс дээш мэргэжилтэй		0.639			
Гадаад хэлний мэдлэгтэй		0.781			
Илтгэх ур чадвартай			0.864		
Ард иргэдийн хүсэлд нийцсэн шийдвэр гаргадаг			0.865		
Харизматик байх			0.825		
Шинийг санаачлагч			0.890		
Хийсэн үйлдэлдээ хариуцлага хүлээдэг			0.856		
Эгэл жирийн гэр бүл				0.706	
Тогтвортой гэр бүлтэй				0.777	
Цахим орчинд соёлтой				0.701	
Удам дамжсан улс төрч биш				0.650	
Гэмт хэрэг, цуурхалд өртөөгүй				0.821	
Гэр бүлийн хүнийх нь харъяалал хамаагүй				0.669	

Өмнө нь улс төрд ажиллаж байсан					0.527
Мэргэжлээрээ тогтвортой ажиллаж байсан					0.863
Мэдлэг ур чадвартай залуухан					0.877
Олон төрлийн хөдөлмөр эрхэлж байсан					0.777
Урлаг, соёл, спортын амжилт надад хамаагүй					0.815

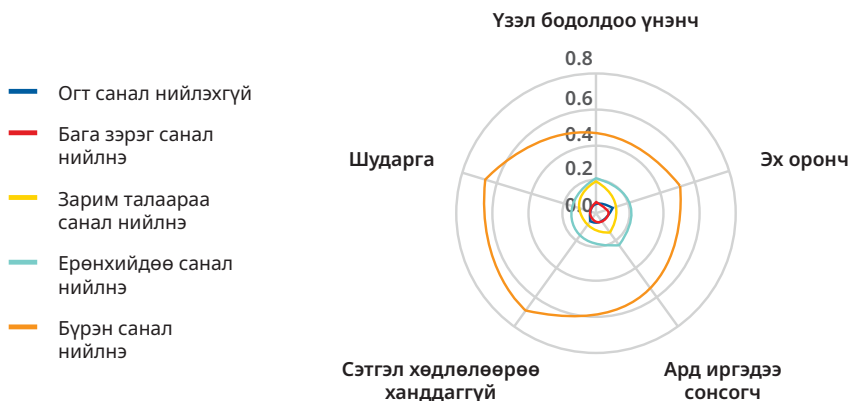
Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Нийт 26 хувьсагчдыг хүчин зүйлийн шинжилгээ хийхэд 5 бүлэгт хуваагдан тус бүрийн коэффициент нь бүгд 0.5-аас дээш гарсан тул бүх хувьсагчид нь ач холбогдолтой юм. Хувьсагчид дараах байдлаар бүрдсэн болно. Үүнд:

1.Нэгдүгээр хүчин зүйл болох “Зан чанар” нь 5 хувьсагчдаас бүрдэнэ.

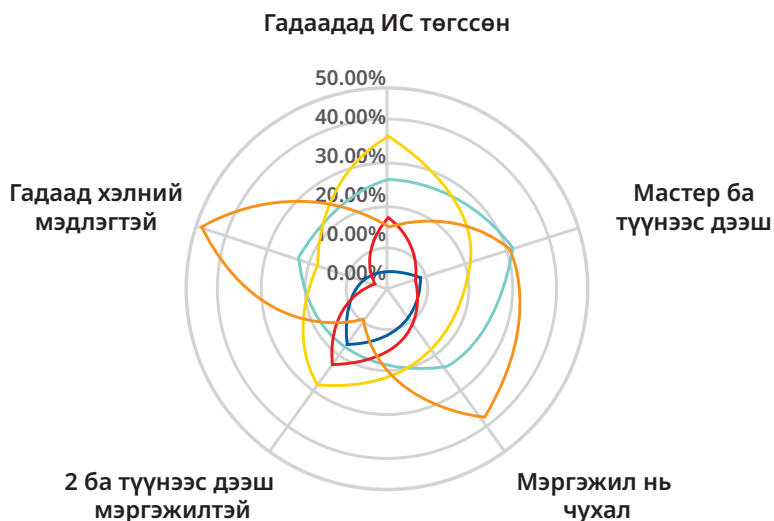
Зураг 2.8 Зан чанар хүчин зүйлийн үр дүн /хувиар/

Зан чанар дах хувьсагчдаас оролцогчдын хувьд хамгийн ихээр бүрэн санал нийлсэн хувьсагчид нь “Шударга” болон “Аливаа шийдвэрийг гаргахдаа сэтгэл хөдлөлөөрөө ханддаггүй” гэсэн хувьсагчид байна.

2.Хоёрдугаар хүчин зүйл болох “Боловсрол” нь 5 хувьсагчдаас бүрдэнэ.

Зураг 2.9 Боловсрол хүчин зүйлийн үр дүн /хувиар/

Боловсрол дах хувьсагчдаас хамгийн их бүрэн санал нийлсэн хувьсагч нь тухайн нэр дэвшигч нь “Гадаад хэлний мэдлэгтэй байх” ба түүний дараагаар нэр дэвшигч нь ямар мэргэжилтэй байх нь чухал байна.

3.Гуравдугаар хүчин зүйл болох “Манлайллын хэв маяг” нь 5 хувьсагчдаас бүрдэнэ.

Зураг 2.10 Манлайллын хэв маяг хүчин зүйлийн үр дүн /хувиар/

Манлайллын хэв маягаас судалгаанд оролцогчдын хувьд хамгийн ихээр бүрэн санал нийлсэн хувьсагч нь тухайн нэр дэвшигч “Хийсэн үйлдэлдээ хариуцлагатай байх” бөгөөд түүний дараагаар “Шинийг санаачлагч”, “Илтгэх ур чадвартай”, “Ард иргэдийнхээ хүсэлд нийцсэн шийдвэр” гаргадаг байх зэрэг хувьсагчид орж байна.

4.Дөрөвдүгээр хүчин зүйл болох “Хувийн замнал” нь 6 хувьсагчдаас бүрдэнэ.

Зураг 2.11 Хувийн замнал хүчин зүйлийн үр дүн /хувиар/

Хувийн замнал хүчин зүйлийн хувьсагчдаас хамгийн ихээр бүрэн санал нийлсэн хувьсагч нь тухайн нэр дэвшигч нь удам дамжсан улс төрч биш байх гэсэн хувьсагч байгаа бөгөөд үүний дараа нэр дэвшигч нь өмнө нь ямар нэг гэмт хэрэг, цуурхалд өртөөгүй байх гэсэн хувьсагчид байна.

5.Тавдугаар хүчин зүйл болох “Туршлага” нь 5 хувьсагчдаас бүрдэнэ.

Зураг 2.12 Туршлага хүчин зүйлийн үр дүн /хувиар/

Туршлагаас судалгаанд оролцогчдын дийлэнх нь бүрэн санал нийлсэн хувьсагч нь тухайн нэр дэвшигч мэдлэг, ур чадвартай бол залуухан байсан ч хамаагүй гэсэн хувьсагч бөгөөд үүний дараагаар, тухайн нэр дэвшигчийн урлаг, соёл, спортын амжилт гаргаж байсан эсэх нь хамаагүй гэсэн хувьсагч байна.

2.4 Корреляцийн шинжилгээ

Хүснэгт 2.7 Корреляцийн шинжилгээ

Correlations						
		Зан чанар	Боловсрол	Манлайлал	Замнал	Туршлага
Зан чанар	Pearson Correlation	1	.482**	.672**	.511**	.399**
	Sig. (2-tailed)		0	0	0	0
	N	117	117	117	117	117
Боловсрол	Pearson Correlation	.482**	1	.604**	.304**	.386**
	Sig. (2-tailed)	0		0	0.001	0
	N	117	117	117	117	117
Манлайлал	Pearson Correlation	.672**	.604**	1	.467**	.481**
	Sig. (2-tailed)	0	0		0	0
	N	117	117	117	117	117
Хувийн замнал	Pearson Correlation	.511**	.304**	.467**	1	.414**
	Sig. (2-tailed)	0	0.001	0		0
	N	117	117	117	117	117
Туршлага	Pearson Correlation	.399**	.386**	.481**	.414**	1
	Sig. (2-tailed)	0	0	0	0	
	N	117	117	117	117	117

****Корреляци нь 0.01 түвшинд ач холбогдолтой (2-tailed).**

Хүчин зүйлсийн хоорондын хамаарлыг шалгах зорилгоор корреляцийн шинжилгээг хийж гүйцэтгэлээ.

Нэр дэвшигчийн зан чанар, боловсрол, манлайллын хэв маяг, хувийн

замнал болон туршлага нь бүгд хоорондоо 99 хувийн итгэх түвшинд эерэг хамааралтай байгаа буюу энэ нь нэр дэвшигчийн аливаа хүчин зүйл нь буурахад бусад хүчин зүйлс ч даган буурч, харин нэмэгдэхэд, дагаад нэмэгддэг гэсэн үг юм.

2.5 Чанарын судалгаа

Судалгаанд хамрагдсан оролцогдчоос нээлттэй хоёр асуулт тавьж, чанарын судалгаа хийхэд дараах үр дүн гарсан байна.

Асуулт 1. Монгол улсын хувьд 18-25 насны залуучуудын улс төрийн оролцоо бусад насны бүлэгтэй харьцуулахад бага байдаг. Үүний шалтгааныг та юу гэж бодож байна вэ?

Судалгаанд оролцогчдын хариултыг ижил төстэй утга агуулгаар нь бүлэглэн нэгтгэн дүгнэхэд 18-25 насны залуучуудын улс төрийн оролцоо бусад насны бүлэгтэй харьцуулахад бага байгаа шалтгааныг,

- 29 хувь нь залуучуудыг нийгмийн идэвх санаачилга, муутай, өөрсдийн ирээдүйдээ санаа зовдоггүйтэй холбоотой хэмээн тайлбарласан бол,
- 22 хувь нь улс төрийн талаар мэдлэг, ойлголт дутмаг байдалтай холбон улс төрийн оролцоо хэр чухал гэдгийг мэддэггүй, энэ талаар мэдээлэл хомс учир залуус төдийлөн ач холбогдол өгдөггүй зэргээр өөрсдийн үзэл бодлыг хуваалцсан байна.
- Мөн 19 хувь нь тэдний сонгохыг хүссэн итгэл даахуйц нэр дэвшигч сонгуульд өрсөлдөхгүй байгаатай холбон аль ч нам эвсэл, улс төрч гарсан ялгаагүй гэж боддог өөрөөр хэлбэл улс төрчдөд итгэдэггүй хэмээн хариулсан байна.
- Дараагийн хөндөгдсөн чухал асуудал нь 18-25 насны залуус өөрийн байнгын оршин суудаг хаяг дээрээ тогтмол байдаггүйгээсээ үүдэн саналаа өгч чадахгүй байгааг илэрхийлж, манайд санал авах процессыг өргөжүүлэх шаардлагатай байгааг дурдсан байна.
-

Асуулт 2. Танд УИХ болон Ерөнхийлөгчийн сонгуульд оролцоогүй тохиолдол бий юу? Тийм бол яагаад оролцоогүй вэ?

Судалгаанд оролцогчдын дийлэнх олонх буюу,

- 60 хувь нь УИХ болон Ерөнхийлөгчийн сонгуульд идэвхтэй оролцож, бүхий л сонгуульд саналаа өгч, сонгох эрхээ эдлэхийг эрхэмлэдэг гэсэн хариултыг өгсөн байна.
- Харин 40 хувь нь ямар нэгэн байдлаар сонгуульд оролцож, саналаа өгч чадаагүй байна.
- Сонгуульд саналаа өгч чадаагүй оролцогчдын 83 хувь нь харьяа орон нутаг, хаяг дээрээ тогтмол амьдардаггүйгээс үүдэн сонгуульд оролцож чадаагүй гэх хариултыг өгсөн байна.

Өөрийн харьяа орон нутагтаа очиж санал өгөх нь 18-25 насны залуучуудад мөнгө санхүү, цаг завьн хувьд хүндрэлтэй байдаг гэх хариултыг өгсөн байна. Энэхүү үр дүнгээс харахад 18-25 насны залуусын сонгуульд оролцохгүй байгаад нөлөөлж буй томоохон хүчин зүйлийг заавал өөрийн бүртгэлтэй харьяа орон нутагтаа очиж саналаа өгдөг сонгуулийн санал авах процесстой холбоотой байна гэж дүгнэж болохуйц байна.

Дүгнэлт, санал зөвлөмж

Судалгааны дүгнэлт

Бид 18-25 насны 117 оролцогчийг хамруулан тэдний улс төрчдийг сонгох хандлагыг судлахад үр дүн дараах байдлаар гарлаа.

1. Залуучуудын ихэнх хувь нь сонгуульд нэр дэвшигч нь 30-44 насны, хүйсийн хувьд аль нь ч хамаагүй, улс төр судлаач мэргэжилтэй болон хууль, эрх зүйн салбарын мэргэжилтэн эсвэл бизнес, эдийн засаг, банк санхүүгийн мэргэжилтэн байхыг илүүд үздэг байна.
2. Залуучуудын хувьд нэр дэвшигчийг сонгох чиг хандлагыг 5 хүчин зүйлсэд хуваан авч үзсэн бөгөөд үүнд, тухайн нэр дэвшигчийн зан чанар, боловсрол, манлайллын хэв маяг, хувийн замнал болон туршлага орно. Эдгээр хүчин зүйлсийн хоорондын хамаарлыг шалгах зорилгоор корреляцийн шинжилгээг гүйцэтгэсэн бөгөөд үр дүнд, бүх хүчин зүйлс хоорондоо 99 хувийн итгэх түвшинд эерэг хамааралтай гарсан. Өөрөөр хэлбэл, эдгээр хүчин зүйлс нь бүгд залуучуудын улс төрчдийг сонгоход чухал үүрэг гүйцэтгэдэг хүчин зүйлс юм.

3. Тухайн 5 хүчин зүйлс тус бүрт 5-6 шкал хувьсагчдыг үнэлүүлсэн бөгөөд нэр дэвшигчийн зан чанарын хувьд шударга байх, аливаа асуудалд сэтгэл хөдлөлөөрөө ханддаггүй байх, нэр дэвшигчийн боловсролын хувьд гадаад хэлний мэдлэгтэй байх, харин манлайллын хэв маягийн хувьд, хийсэн үйлдэлдээ хариуцлага хүлээх чадвартай, хувийн замналынх нь хувьд, нэр дэвшигч нь удам дамжсан улс төрч биш байх, урьд өмнө нь ямар нэг гэмт хэрэг, цуурхалд өртөөгүй байх, туршлагын хувьд, мэдлэг ур чадвартай, залуухан байх гэсэн хувьсагчид хамгийн их бүрэн санал нийлсэн байгааг судалгааны үр дүнгээс харж болно.
4. Монгол улсын хувьд 18-25 насны залуучуудын улс төрийн оролцоо бусад насны бүлэгтэй харьцуулахад бага байдаг бөгөөд үүний учир шалтгаан нь залуучуудыг хариуцлагагүй, идэвх санаачилга муу, улс төрийн мэдлэг дутмаг, өөрсдийн саналыг үнэ цэнтэй гэж боддоггүйтэй холбон тайлбарласан. Мөн бусад улс орнуудын сонгуулийн ирц насны бүлэгтэй харьцуулахад залуу сонгогчдын ирц хамгийн бага байх нийтлэг тренд ажиглагдаж байна.
5. Судалгаанд оролцогчдоос сонгуулийн насанд хүрээд сонгуульд оролцоогүй тохиолдол яагаад үүссэнийг асуухад дийлэнх нь харьяа орон нутаг, хаяг дээрээ тогтмол оршин суудаггүй хэмээн хариулсан бөгөөд энэ нь манай улс сонгуулийн санал авах процессоо сайжруулан, өргөжүүлэх шаардлагатайг харуулж байна.

Санал зөвлөмж

Судалгаанаас гарсан дүгнэлтэд үндэслэн Монголын залуучуудын улс төрийн оролцоог нэмэгдүүлэхийн тулд хэд хэдэн бодит арга хэмжээг авч болно. Үүнд:

1. Залуучуудын улс төрийн оролцоог нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулах: Судалгааны үр дүнд гарсан залуучуудын улс төрчдийг сонгоход нөлөөлдөг хүчин зүйлсийг тодотгох, залуучуудад зориулсан, улс төрийн оролцооны үнэ цэнийг ойлгуулах үйл ажиллагааг үр дүнтэйгээр зохион байгуулах. Үүнд: Залуу сонгогчдод дуу хоолойгоо хүргэхийн тулд олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслийн платформыг үр дүнтэй ашиглах, нэр дэвшигчидтэй харилцах, улс төрийн асуудлаар ярилцах боломжтой олон нийтийн арга хэмжээ, форум зохион байгуулах,

2. Залуу сонгогчдод боловсрол олгох: Залуучуудыг улс төрийн үйл явц, санал өгөхийн ач холбогдол, улс төрийн асуудалд хэрхэн оролцох, тэдний улс төрийн дуу хоолой хэрхэн хүрдэг талаар мэдлэгтэй болгохын тулд залуу сонгогчдын боловсролыг дэмжих сургалт зохион байгуулах,
3. Санал өгөх үйл явцыг илүү боловсронгуй болгох: Оршин суух хаяг дээрээ тогтмол оршин суудаггүй залуучуудыг сонгуульд идэвхтэй хамруулахын тулд сонгогчдыг цахимаар саналаа өгөх боломжоор хангах. Үүний тулд санал өгөх цахим системийг илүү боловсронгуй болгон сайжруулж, хүртээмжтэй болгох,
4. Ил тод, шударга байдлыг дэмжих: Нэр дэвшигчид залуу сонгогчдод улс төрд итгэх итгэлийг бий болгох, үүний тулд кампанит ажилдаа ил тод, шударга байдлыг нэн тэргүүнд тавьж, үр дүнгээ олон нийтэд нээлттэй мэдээлэлдэг байх.

Ном зүй

1. Ж.Бямбадорж. (1998). Сонгох эрх болон Монгол Улсын сонгуулийн тогтолцоог шинэчлэх нь.
2. АСДҮОУХ (Стокгольм). (2005). Сонгуулийн тогтолцооны загвар: АСДҮОУХ-ийн шинэ гарын авлага.
3. Монгол Улсын Засгийн Газрын Хэрэг Эрхлэх Газар & Удирдлагын Академи, Конрад-Аденауэр-Сан. (2016). Залуучуудын улс төрийн оролцоо /18-35 нас/.
4. Рейнольд, Эндрю, Райлли, Бенжамин, Эллис, & Эндрю. (2005). Сонгуулийн тогтолцооны загвар: АСДҮОУХ -ийн шинэ гарын авлага.
5. Хоровиц, Д. Л. (2003). Сонгуулийн тогтолцоо болон эдгээрийн зорилго: шийдвэр гаргалтын суурь.
6. Ганболд, Ц. (2014). Улс төрийн шинжлэх ухаан. Экимто УБ.
7. Уянга, Б. (2021). Улс төрийн сонгуульд хандах шинэ сонгогчийн хандлагыг тодорхойлох судалгаа. Улс төрийн шинжлэх ухааны магистрын зэрэг горилсон бүтээл.
8. Одмаа, Д., & Янжмаа, Б. (2020). Залуучуудын улс төрийн сонголт.
9. Adsett, M. (2003). Change in political era and demographic weight as explanations of youth 'disenfranchisement' in federal elections in Canada. Journal of Youth Studies.
10. Bastedo, H. (2014). Not 'one of us': understanding how non-engaged

youth feel about politics and political leadership. *Journal of Youth Studies*.

11. Cichocka, A., & Górska, P. (2018). What inverted U can do for your country: A curvilinear relationship between confidence in the social system and political engagement. *Journal of Personality and Social Psychology*.
12. Furlong, A., & Cartmel, F. (2011). Social Change and Political Engagement Among Young People: Generation and the 2009/2010 British Election Survey. *Parliamentary Affairs*, 65(1), 13–28.
13. Hargittai, E., & Shaw, A. (2013). Digitally savvy citizenship: The role of Internet skills and engagement in young adults; political participation around the 2008 presidential election. *Journal of Broadcasting; Electronic Media*.
14. Jones, J., Bond, R., & Bakshy, E. (2017). Social influence and political mobilization: Further evidence from a randomized experiment in the 2012 U.S. Presidential election. *Plos One*.
15. Medenica, V. (2018). Millennials and Race in the 2016 Election. *The Journal of Race, Ethnicity, and Politics*, 3(1).
16. Melvin, J., & Pollard, W. (1981). A New Approach to the Spatial Theory of Electoral Competition. *American Journal of Political Science*.
17. Sanders, D. (2011). Downs, Stokes and the Dynamics of Electoral Choice. *British Journal of Political Science*.
18. Timothy, J. F. (2004). Rational Choice Theory and the Paradox of Not Voting. *Journal of Economic Perspectives*.
19. Азийн сан. (2023). 1992-2021 оны Монгол улсын сонгуулийн эмхэтгэл.
20. Райлли. Б. (2012). Монгол Улсад зориулсан сонгуулийн тогтолцооны хувилбарууд, НҮБ-ийн Хөгжлийн Хөтөлбөрийн зөвлөх үйлчилгээний тайлан.
21. Райлли. Б. (2004). Дэлхий дахины давуу эрхтэй санал өгөлтийн тархалт: Австралийн институтын империализм. Австралийн Улс Төрийн Шинжлэх Ухааны сэтгүүл.
22. Herre, B. (2024). Young people are less likely to vote than older people — often considerably so. <https://ourworldindata.org/data-insights/young-people-are-less-likely-to-vote-than-older-people-often-considerably-so>
23. Монгол Улсын Сонгуулийн Ерөнхий Хороо

Хавсралт

Хавсралт А. Судалгааны асуулга

18-25 насны залуучуудын улс төрчдийг сонгох чиг хандлагын судалгаа

Судалгааны ажлын зорилго: Энэхүү судалгаа нь 18-25 насны залуучуудын улс төрчдийг сонгох чиг хандлагыг тодорхойлох зорилготой юм.

Хэсэг I. Ерөнхий мэдээлэл

1. Таны нас

...

2. Таны хүйс

Эрэгтэй

Эмэгтэй

Бусад

3. Харьяалал

Улаанбаатар хот

Орон нутаг

4. Таны боловсролын түвшин

- Бүрэн бус дунд
- Бүрэн дунд
- Техник мэргэжлийн боловсрол
- Дээд /Бакалавр/
- Магистр
- Доктор
- Бусад

5. Таны гэрлэлтийн байдал

- Ганц бие
- Гэрлэсэн
- Хамтран амьдардаг

6. Хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал

- Сурагч
- Оюутан
- Бизнесийн байгууллагад ажилладаг
- Төрийн байгууллагад ажилладаг
- Хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг

- Бусад

7. Таны сарын орлого

- 0-660,000₮ хүртэлх
- 660'001₮-1'000'000₮
- 1,000,001₮-1,500,000₮
- 1,500,001₮-2,500,000₮
- 2,500,001₮-3,500,000₮
- 3,500,001₮ ба түүнээс дээш

Хэсэг II. Үндсэн хэсэг буюу хүчин зүйлсийг үнэлэх хэсэг

1. Та хэдэн настай нэр дэвшигчийг сонгох хүсэлтэй байна вэ? /3 хүртэлх хариулт сонгох боломжтой/

- 25-29
- 30-34
- 35-39
- 40-44
- 45-49
- 50-54
- 55-59
- 60-64
- 65-69
- 70-74
- 75-79

2. Та ямар хүйсийн нэр дэвшигчийг сонгохыг илүүд үздэг вэ?

- Эрэгтэй
- Эмэгтэй
- Бусад
- Аль нь ч хамаагүй

1 - Огт санал нийлэхгүй

2 - Бага зэрэг санал нийлнэ

3 - Зарим талаараа санал нийлнэ

4 - Ерөнхийдөө санал нийлнэ

5 - Бүрэн санал нийлнэ

3. Улс төрчийн зан чанар

№	Асуултууд	1	2	3	4	5
1	Нэр дэвшигч нь өөрийн үзэл бодолдоо үнэнч байх нь чухал.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Нэр дэвшигч эх оронч үзэлтэй байх эсэх нь надад хамаагүй.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Би ард иргэдээ сонсдог нэр дэвшигчийг илүүд үздэг.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Би аливаа асуудалд сэтгэл хөдлөлөөрөө ханддаг нэр дэвшигчийг сонгоно.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Би аливаа зүйлд шударгаар ханддаг нэр дэвшигчийг илүүд үздэг.	☐	☐	☐	☐	☐

4. Улс төрчийн боловсрол

№	Асуултууд	1	2	3	4	5
1	Би гадаадын их дээд сургууль төгссөн нэр дэвшигчийг илүүд үздэг.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Би мастер болон түүнээс дээш боловсролын зэрэгтэй нэр дэвшигчийг илүүд үздэг.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Нэр дэвшигч ямар мэргэжилтэй байх нь надад чухал биш.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Нэр дэвшигч нь 2 болон түүнээс дээш чиглэлийн мэргэжил эзэмшсэн байх ёстой.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Нэр дэвшигчийн гадаад хэлний мэдлэг миний сонголтод нөлөөлөхгүй.	☐	☐	☐	☐	☐

5. Таны сонгох нэр дэвшигч ямар мэргэжилтэй байх нь дээр гэж бодож байна вэ? /3 хүртэлх хариулт сонгох боломжтой/

- Улс төр судлаач
- Эрүүл мэндийн салбарын мэргэжилтэн
- Нийгэм, хүмүүнлэгийн шинжлэх ухааны мэргэжилтэн
- Соёл, урлаг, спортын салбарын мэргэжилтэн
- Байгаль орчин, хот тохижилт, аялал жуулчлалын салбарын мэргэжилтэн
- Боловсролын салбарын мэргэжилтэн
- Бизнес, эдийн засаг, банк санхүүгийн салбарын мэргэжилтэн
- Олон улсын харилцаа судлалын мэргэжилтэн
- Хууль, эрх зүйн салбарын мэргэжилтэн
- Инженер, техникийн салбарын мэргэжилтэн
- ...

6. Улс төрчийн манлайллын хэв маяг

№	Асуултууд	1	2	3	4	5
1	Нэр дэвшигч нь илтгэх ур чадвартай байх нь чухал.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Нэр дэвшигч нь ард иргэдийнхээ хүсэл сонирхолд нийцсэн шийдвэр гаргадаг байх хэрэгтэй.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Нэр дэвшигч нь харизматик (бусдад нөлөөлөх чадвартай) байх эсэх нь надад чухал биш.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Би шинийг санаачлагч, түүнийгээ хэрэгжүүлж чаддаг нэр дэвшигчийг сонгоно.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Надад нэр дэвшигч нь хийсэн үйлдлийнхээ төлөө хариуцлага хүлээх чадвартай байх эсэх нь чухал биш.	☐	☐	☐	☐	☐

7. Улс төрчийн хувийн замнал

№	Асуултууд	1	2	3	4	5
1	Би эгэл жирийн гэр бүлээс гаралтай нэр дэвшигчид итгэдэг.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Нэр дэвшигчийн гэр бүлийн байдал нь тогтвортой байх эсэх нь надад чухал биш.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Цахим орчинд соёлтой улс төрчийг би илүүд үзнэ.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Би удам дамжсан улс төрч, нэр дэвшигчийг илүүд үзнэ.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Нэр дэвшигч нь ямар нэгэн гэмт хэрэг, цуурхалд өртөөгүй байх нь миний сонголтод нөлөөлнө.	☐	☐	☐	☐	☐
6	Нэр дэвшигчийн гэр бүлийн хүн нь аль ч улсын харьяалалтай байх нь надад хамаагүй.	☐	☐	☐	☐	☐

8. Улс төрчийн туршлага

№	Асуултууд	1	2	3	4	5
1	Би урьд өмнө улс төрд нэр дэвшин, ажиллаж байсан нэр дэвшигчийг сонгохыг илүүд үздэг.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Нэр дэвшигч нь өөрийн эзэмшсэн мэргэжлээрээ тогтвортой ажиллаж байсан эсэх нь миний сонгох нэг шалгуур болно.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Мэдлэг, ур чадвар өндөртэй боловч залуу нэр дэвшигчийг би сонгохгүй.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Би олон төрлийн ажил хөдөлмөр эрхэлж байсан туршлагатай нэр дэвшигчийг илүүд үздэг.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Урлаг, соёл, спортын амжилтаараа олонд танигдсан нэр дэвшигчийг би илүүд үзнэ.	☐	☐	☐	☐	☐

Хэсэг III. Нээлттэй асуулгын хэсэг

- 1. Монгол улсын хувьд 18-25 насны залуучуудын улс төрийн оролцоо бусад насны бүлэгтэй харьцуулахад бага байдаг. Үүний шалтгааныг та юу гэж бодож байна вэ?*
- 2. Танд УИХ болон Ерөнхийлөгчийн сонгуульд оролцоогүй тохиолдол бий юу? Тийм бол яагаад оролцоогүй вэ?*

*Үнэт цагаасаа хуваалцан судалгаанд хамрагдсан танд баярлалаа!
Өнөөдрийг сайхан өнгөрүүлээрэй.*

Imprint

Publisher

Friedrich-Ebert-Stiftung Mongolia
The Landmark, 6th floor
Chinggis avenue 13
14251 Ulaanbaatar
info.mongolia@fes.de

Responsibility for content and editing

Dr. Stefanie Hanke

Contact

Friedrich-Ebert-Stiftung Mongolia
info.mongolia@fes.de

Design/Layout

Batbold Yondonrenchin

Cover photo

Batbold Yondonrenchin

The views expressed in this publication are not necessarily those of the Friedrich-Ebert-Stiftung e.V. (FES). Commercial use of the media published by the FES is not permitted without the written consent of the FES. FES publications may not be used for election campaign purposes.

2024

© Friedrich-Ebert-Stiftung e.V.

Further publications of the Friedrich-Ebert-Stiftung can be found here:

➔ www.fes.de/publikationen

Tendencies in political candidate election among young adults aged 18-25

*A research report
by FES 2023-2024 Scholars*

Table of contents

Table list	55
Figure list	55
Appendix list	56
Introduction	57
Background	57
Literature Review	57
Objectives and targets	58
Section I. Theoretical framework	60
1.1 Explanation and Understanding of Election Terminology	60
1.1.1 Election	60
1.1.2 Election System	60
1.1.3 Electoral systems	61
1.2 Theories and Ideologies of Scholars Studying Elections	64
1.2.1 Rational Choice Theory	64
1.2.2 The Social-Psychological Approach	66
1.2.3 Theories Defining Political Parties	68
1.2.4 Sociological Approach to Political Parties	69
1.3 Characteristics of young adults aged 18-25	70
1.3.1 Psychological characteristics	70
1.3.2 Characteristics of social relationships	72
1.4 Election turnout in Mongolia and other countries by age group	72
1.4.1 Election turnout of Mongolia's Parliament and National Assem- bly by age group	72
1.4.2 Electoral turnout in other countries by age group	74
Section II. Methodology, analysis, findings	77
2.1 Research methodology	77
2.1.1 Questionnaire	77
2.2 Analysis, findings	79

2.2.1 Personal information of the respondents	79
2.2.2 Statistical analysis	83
2.2.2.1 Personal information of the candidates	83
2.3 Factor analysis	85
2.4 Correlations	91
2.5 Qualitative research	92
Conclusion, recommendations	93
Research conclusion	93
Practical recommendations	94
References	95
Appendix.	97
Appendix A. Questionnaire.	97

Table list

Table 2.1 Personal information of the respondents	81
Table 2.2 Age of candidates	83
Table 2.3 Gender of candidate	84
Table 2.4 Candidate's profession	84
Table 2.5 KMO and Bartlett's Test	85
Table 2.6 Factor loadings	85
Table 2.7 Correlations	91

Figure list

Figure 1.1 Classification of electoral systems	61
Figure 1.2 National Assembly election turnout in 2024 /percentage/	73
Figure 1.3 Parliamentary election turnout in 2024 /percentage/	74

Figure 1.4 Mongolian Parliament election turnout in 2020 /percentage/	75
Figure 1.5 UK election turnout in 2019 /percentage/	75
Figure 1.6 German election turnout in 2021 /percentage/	75
Figure 1.7 French election turnout in 2022 /percentage/	75
Figure 1.8 United States Congressional Election Turnout in 2022 /percentage/	76
Figure 1.9 United States Congressional Election Turnout in 2020 /percentage/	76
Figure 1.10 United States Congressional Election Turnout in 2018 /percentage/	76
Figure 1.11 United States Congressional Election Turnout in 2016 /percentage/	76
Figure 2.1 Gender ratio of respondents /percentage/	79
Figure 2.2 Age of respondents /percentage/	79
Figure 2.3 Educational level of the respondents /percentage/	80
Figure 2.4 Employment of respondents	80
Figure 2.5 Residency of respondents /percentage/	80
Figure 2.6 Marital status of respondents /percentage/	81
Figure 2.7 Monthly income of the respondents /in numbers/	81
Figure 2.8 Results of the personality factor /percentage/	87
Figure 2.9 Results of the education factor /percentage/	88
Figure 2.10 Results of the leadership style factor /percentage/	88
Figure 2.11 Results of the background factor /percentage/	89
Figure 2.12 Results of the experience factor /percentage/	90

Appendix list

Appendix A. Questionnaire	97
---------------------------	----

Introduction

Background

In the 1992 first democratic election of Mongolia and the 1993 first presidential election, voter turnout was over 90%, and turnout in local elections was over 70%. However, since then, voter turnout has steadily declined (National Statistical Office, 2021). The decline in voter turnout can be attributed to several common factors such as poor voter education, frequent changes in the electoral system and laws, resulting confusion and frustration, negative public perception of major political parties, and the short duration of electoral campaigns. The decline in voter participation reflects the diminished trust in the government, and the negative image of elected officials in society, which undermines the integrity of elections (Asia Foundation, 2023).

When comparing political participation by age groups, it was found that political participation increases with age among those over 26 years old, whereas the age group with the lowest political participation is the 18-25 year olds (General Election Commission, 2024). While it is known that young voters tend to be less politically active, the reasons for this are explained differently by different people. Therefore, the aim of this research is to provide a clear answer to this issue.

The lack of political participation among young voters means their voices are not being heard in national socio-economic decision-making, which is a common issue internationally (Asia Foundation, 2023). Their political participation and the type of politicians they choose play a crucial role in society. If their political participation can play a meaningful role in society, then the question arises: which political leaders would they prefer to choose? This question forms the basis of our study.

Therefore, this research aims to examine the political preferences of 18-25 year old voters and explore the reasons behind their low voter turnout, as well as the factors influencing it.

Literature Review

Research examining the relationship between citizens' trust in social systems and political participation has found an inverse correlation. As individuals' trust in the social system increases, political participation tends to decrease, and the

desire to make societal changes diminishes (Cichocka et al., 2018). The use of the internet has a significant impact on youth political participation (Hargittai & Shaw, 2013), and online voting appeals have been found to increase participation in elections (Jones et al., 2017). A study involving 2,800 young people from eight European countries revealed that political participation in elections among youth is influenced by the candidates' political image and political culture (Furlong & Cartmel, 2011). Furthermore, research conducted among 18-30-year-olds has shown that this age group tends to prefer candidates with higher levels of education (Medenica, 2018). A study conducted in Canada found that the participation of 18-29-year-olds in elections has been steadily decreasing, with the main contributing factor being the absence of desirable candidates (Adsett, 2003). Additionally, research on political leadership and leadership qualities among young people revealed that they tend to view politicians with high political culture and good public speaking skills as ideal leaders (Bastedo, 2014).

According to the findings of a study titled "Youth Political Participation (18-35 years)" conducted jointly by the Government of Mongolia, the Management Academy, and the Konrad Adenauer Foundation (KAS), analysis of youth participation in political processes showed that 7% of youth participate regularly, 58% participate occasionally, and 35% do not participate at all.

A 2020 study conducted by researchers D. Odmaa and B. Yanjmaa, which surveyed 1,000 young people aged 18-35, revealed that the primary reasons for youth political apathy are as follows: 51.5% of respondents said "It doesn't matter who wins," and 32% said "There are no candidates I want to vote for" (Odmaa & Yanjmaa, 2020). Research into the attitudes of new voters towards political elections showed that new voters tend to support younger politicians more and emphasize gender equality in politics (Uyanga, 2021).

Objectives and targets

In this study, we aim to study the trends in the election of young people aged 18-25 in Mongolia and to develop specific recommendations based on the findings of the study. To do that, the following objectives were set. These include:

1. To determine the election turnout of young people aged 18-25 globally and within Mongolia and to study the situation.
2. To conduct a survey on the trends in the election of young people aged 18-25 in Mongolia and to develop the results.

3. To identify the problems faced by young people in the process of electing politicians.
4. To identify the factors affecting the non-participation of young people in elections
5. To develop conclusions and recommendations based on the findings of the study.

Section I.

Theoretical framework

1.1 Explanation and Understanding of Election Terminology

1.1.1 Election

Election refers to the process of making political decisions through voting. In a democratic society, elections serve as a mechanism for managing voter participation in selecting their representatives for public office and fostering social consensus.

1.1.2 Election System

An election system refers to the methods and rules that determine how many votes a voter has, to whom they can give their votes, and how those votes are translated into parliamentary seats. Election systems perform three primary functions:

1. **Determining Seats:** Establish the number of seats allocated to parties or candidates based on voter preferences.
2. **Ensuring Accountability:** Provide a mechanism for citizens to hold their chosen representatives accountable.
3. **Shaping Competition:** Act as an incentive for candidates and parties to interact with voters and develop competitive strategies.

Most scholars consider the election system a broad concept that includes various elements, such as the design of electoral districts, voting methods, campaign strategies, candidate selection, party policies, and the process of distributing votes into parliamentary seats. Thus, it is a comprehensive and politically influential aspect of governance.

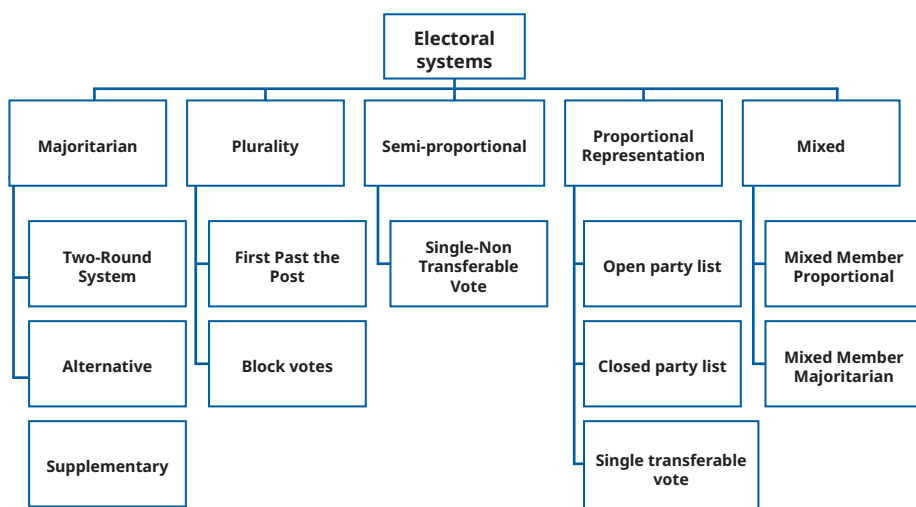
According to scholar Reilly, an election system is “the set of procedures that determine how votes cast in an election are converted into seats in a parliament or other positions.” Reilly also highlights three institutional roles of the election system:

1. Converting voter preferences into legislative representation.
2. Holding elected representatives accountable to the electorate.
3. Guiding the strategies of competitors vying for power.

In this way, the election system is a vital and far-reaching component of the political framework.

1.1.3 Electoral systems

Figure 1.1 Classification of electoral systems

Source: Professor Benjamin Reilly and IIDEA

In political science, democratic election systems are broadly categorized into two main systems:

1. **Majoritarian System (Winner-Takes-All):** This system grants victory to the candidate or party that secures the most votes, regardless of the proportion of votes received.
2. **Proportional Representation System (PR):** This system allocates seats to political parties based on the percentage of votes they receive.

Within these broad categories, election systems are further classified based on how votes are converted into seats in the legislative body. These classifications include:

- **Majoritarian (Plurality/Majority) Systems:** Focus on securing the majority of votes in a constituency.
- **Proportional Representation (PR) Systems:** Distribute seats based on the proportion of votes received by parties.
- **Mixed Systems:** Combine elements of both majoritarian and proportional representation systems.
- **Other Systems:** Include additional variations or hybrids tailored to specific contexts.

The most common election systems and their distinctions revolve around the methods used to translate voter preferences into legislative representation. This categorization highlights the diversity in approaches to achieving representative governance.

1. Majoritarian system: This system includes five commonly used variations:

1. **Plurality System (First Past the Post, FPTP):** The candidate who receives the most votes among all contenders wins, regardless of whether they achieve an absolute majority.
2. **Block Voting (BV):** A voting method where voters cast multiple votes, often corresponding to the number of seats available in a multi-member district, and the candidates with the most votes win.
3. **Majoritarian System:** Also known as the absolute majority system, where a candidate must secure more than 50% of the total valid votes (50+1%) to win.
 - This includes the Two-Round System (TRS), where a second round of voting occurs if no candidate achieves an absolute majority in the first round.
4. **Alternative Vote (AV):** A ranked-choice system where voters rank candidates in order of preference. If no candidate secures a majority in the first round, the least preferred candidates are eliminated, and their votes are redistributed until one candidate achieves a majority.
5. **Party Block Vote (PBV):** A system where voters cast their votes for a party list, and the party with the most votes wins all the seats in a multi-member district.

These variations reflect the diverse approaches within the majoritarian framework, tailored to different contexts and objectives in democratic governance.

2. Proportional system: The goal of the Proportional Representation System (PR) is to deliberately convert the votes received by political parties into legislative seats in proportion to their share of the vote. The two main variations of this system are:

1. **Party List System (List PR):** Voters cast their votes for a party, and seats are allocated based on the proportion of votes each party receives.
2. **Single Transferable Vote (STV):** A ranked-choice system where voters rank candidates in order of preference. Votes are redistributed based on voter preferences until all seats are filled proportionally.

In all these variations, elections are typically conducted with the entire country treated as a single electoral district, ensuring proportionality at the national level.

3. Mixed system: The Mixed Electoral System can be understood as an attempt to combine the features of both majoritarian and proportional representation systems. It includes two main variations:

1. **Parallel System (PS):** In this system, two or more electoral methods are used side by side. Voters cast separate ballots for different components of the election, typically one for a candidate in a single-member district (majoritarian component) and another for a party list (proportional component). The results of these components are calculated independently.
2. **Mixed Member Proportional System (MMP):** Voters cast a vote for a candidate in a single-member district and a separate vote for a political party. The overall seat distribution is determined by the proportion of votes received by parties, and the single-member district results are adjusted to ensure proportionality at the national level.

These systems aim to balance the direct representation of individual candidates with the proportional allocation of seats to political parties, addressing both local and national representation.

4. Other: In addition to the majority/plurality and proportional representation systems, there are other methods of voting, including:

1. **Single Non-Transferable Vote (SNTV):** Voters cast a single vote in multi-member constituencies, and the candidates with the highest number of votes win. There is no transfer of votes between candidates.

2. **Limited Vote (LV):** Voters are allowed to cast fewer votes than the number of seats available. This system is used in multi-member districts to limit the impact of large parties and encourage more equitable representation for smaller parties.
3. **Borda Count (BC):** Voters rank candidates in order of preference. Points are assigned based on rankings (e.g., the first choice gets the most points, the second choice gets fewer, etc.), and the candidate with the highest total score wins.

These systems offer alternative approaches to candidate selection and representation, each with its own impact on the electoral process and outcomes.

1.2 Theories and Ideologies of Scholars Studying Elections

1.2.1 Rational Choice Theory

Rational Choice Theory suggests that individuals make decisions based on a careful assessment of costs and benefits, aiming to maximize personal utility or gain. In the context of elections, this theory argues that voters make decisions in their self-interest, choosing candidates or policies that they believe will benefit them most. Political candidates, in turn, aim to craft policies that will appeal to voters and increase their chances of winning.

Development and Influencing Factors

Several factors contributed to the development of Rational Choice Theory:

1. **Limitations of Behaviorism and Structural-Functionalism:** In the 1960s-1970s, the dominance of behaviourism and structural-functional analysis in social sciences began to face criticism for its shortcomings. Scholars sought new methods and frameworks to advance their research, and Rational Choice Theory emerged as a response to these limitations, offering a more individualistic and decision-theoretic approach. It was seen as overcoming the weaknesses of previous theories by focusing on the rational actions of individuals rather than purely structural or behavioral explanations.
2. **Roots in Economics:** Rational Choice Theory initially developed within economics, especially under neoclassical economic theory, which empha-

sized concepts like “individual freedom,” “personal choice,” and “rationality.” Over time, it transcended economics and became a key approach in political science and other social sciences. It presents a goal-oriented model where individuals make decisions that lead to optimal outcomes, based on cost-benefit analysis.

3. **Diverse Interpretations and Applications:** The concept of Rational Choice encompasses various sub-theories, including Social Choice Theory, Game Theory, and Political Economy. These different frameworks explore decision-making in collective settings, such as voting behavior or strategic interactions between political actors, highlighting the theory’s broad applicability.

Key Proponent: Anthony Downs

One of the key proponents of Rational Choice Theory in political science is **Anthony Downs**, who argued that voters choose parties or candidates that they perceive as providing the most benefits to them. In his model, Downs emphasized that voters make decisions based on the perceived policy benefits of political parties, which are reflected in their platforms. According to Downs, voters are rational and aim to maximize personal benefits, choosing parties that best align with their needs.

Downs introduced his “**Economic Theory of Democracy**” in the 1950s, in which he argued that the political decisions of individuals are motivated by personal self-interest. He noted that rational voters make choices to maximize their welfare, which might include economic outcomes or social policies that benefit them. He also introduced the concept of the “Median Voter Theorem”, which suggests that political candidates will adjust their policies to appeal to the median voter, who holds the most central or moderate views in the electorate.

Key Assumptions and Application

In **Rational Choice Theory**, voters are seen as acting to maximize their individual utility. This utility can be defined in terms of economic benefits, policy outcomes, or alignment with ideological preferences. Voters assess candidates and policies, choosing the option that they believe will bring the greatest benefit, given the available alternatives.

This theory relies on several assumptions:

- **Voter Rationality:** Voters make choices that are consistent with their

preferences and that maximize their personal utility.

- **Cost-Benefit Analysis:** Voters weigh the costs of voting (e.g., time and effort) against the perceived benefits of their vote (e.g., policy outcomes, social influence).
- **Policy Alignment:** Voters select candidates or parties whose policies align most closely with their personal goals and values.

Criticisms of Rational Choice Theory

While Rational Choice Theory has been influential in explaining voting behavior, it is not without its criticisms. Some of the limitations include:

1. **Voter Participation:** Rational Choice Theory struggles to explain why individuals participate in elections, especially when the cost of voting (in terms of time and effort) is perceived to outweigh the benefits. In large elections, the impact of an individual vote is often minimal, yet many still choose to vote.
2. **Support for Minor Parties:** Rational Choice Theory does not fully account for why voters might support minor parties that are unlikely to win. If voters are purely self-interested, it is difficult to understand why they would vote for a small party with little chance of winning, especially when there are clear, larger alternatives.
3. **Group Behavior and Collective Action Problems:** While the theory focuses on individual decision-making, it often struggles to explain collective actions in a democracy, such as the formation of coalitions or political activism, where individuals might act in ways that benefit the larger group, even at a personal cost.

Rational Choice Theory has become a cornerstone of political science, especially in the study of voting behavior. It emphasizes the rational, self-interested nature of individuals in political decision-making. However, while it provides useful insights into individual behavior and party strategy, it also faces criticisms, particularly in explaining voter participation and support for minor political parties. Nonetheless, it remains a fundamental approach in understanding electoral systems and political behavior.

1.2.2 The Social-Psychological Approach

The researchers from the University of Michigan, who developed the social-psychological model, are famous for explaining voter behavior through the concept

of the funnel of causality. This funnel theory was summarized and explained by scholars G. Richard Niemi and Herbert F. Weisberg. According to this model, the narrow tip of the funnel represents the voting process itself. A voter's decision to vote is influenced by many factors that have occurred in their life up until that point. The funnel's axis represents time, with the various life events that shape an individual's voting behavior accumulating and intertwining over time, narrowing down into a final vote.

The initial factors at the wide end of the funnel are divided into three main categories: first, sociological characteristics, such as race, ethnicity, religion, and neighborhood; second, social status characteristics, such as education, employment, and class; and third, family characteristics, which include political affiliation, party loyalty, and support. These elements influence an individual's political position and are linked to the voter's perception of the political parties and candidates.

The funnel's narrow end reflects how family discussions and conversations with friends influence a voter's final decision. The decision-making process is shaped by these discussions before casting the final vote.

Additionally, researcher P. Dorjsuren named this model the “causal funnel” and explained that the social and economic conditions in society do not directly impact the voter's decision, but rather influence them indirectly. These conditions shape the voter's sense of belonging to a social group, which in turn influences their political preferences. Political views are directly influenced by an individual's group affiliations, values, and the political choices that these bring about. Campbell linked individual voting behavior to three types of positions: party affiliation or support, issues of importance, and individual candidate assessments. These factors strongly influence voting behavior.

While the social-psychological model is usually considered in an expressive (non-emotional) manner, it recognizes that political parties, rather than major social groups, have a significant impact on voting decisions. This influence is mediated through political socialization, with voters aligning themselves with a particular political party. However, the model has some limitations, such as the difficulty in determining the social status or group affiliation of voters. This issue became evident in the 1970s when voters began to move away from traditional party affiliations, which had previously played a direct role in determining voting behavior.

In response, researchers started looking for alternative models. The social-psychological model also takes into account the external influences on voter behavior. Understanding the role of each influencing factor, their interactions, and their relationships is crucial for grasping the full picture of voting behavior.

Some researchers have further expanded the social-psychological theory. For instance, Donald Stokes' extended model adds new insights into how political parties' policies, the candidates' styles, and the economic interests of groups such as working men or farmers affect voter behavior. Similarly, researcher Filiff E. Converse studied mass belief systems and demonstrated that party affiliation and the candidates' images play a crucial role in shaping voters' decisions. This model is considered an achievement because it incorporates not only social but also political and other factors that affect voting behavior.

Researchers also emphasize the importance of analyzing the factors affecting voter behavior over time. By the mid-20th century, the social-psychological model had evolved and was extensively used to study the voting behavior of citizens in highly developed democracies.

1.2.3 Theories Defining Political Parties

This theory suggests that party identification is the most important factor in determining a voter's behavior. When individuals align themselves with a political party, their likelihood of voting for candidates from that party remains high, regardless of the candidates' specific policy platforms. In other words, they identify with the party, considering it a crucial value, even if the candidates' positions do not align with their own preferences. This phenomenon is referred to as "party identification."

Party identification significantly influences voting behavior, and most voters are affiliated with one of the two major political parties. Loyalty to these major parties plays a key role in determining how individuals cast their votes. Party identification is typically measured by asking individuals whether they identify as Democrats, Republicans, or independents, and then further classifying them as strong or weak supporters of the respective party. For independents, the measurement includes determining if they are closer to one of the two major parties.

This results in seven categories: strong Democrats, weak Democrats, independent leaning toward the Democrats, independent not leaning toward either party, independent leaning toward the Republicans, weak Republicans, and

strong Republicans. This seven-point party identification scale is used to assess political alignment.

The direct influence of party identification on presidential elections is less significant, as only a small number of voters vote for a candidate solely because they belong to a particular party (e.g., George W. Bush's affiliation with the Republican Party). However, party identification has an indirect influence, significantly shaping voters' perceptions of candidates, government performance, and political events. In simple terms, identifying with a party serves as a political lens through which voters view the world. Although the importance of party identification may have decreased slightly compared to the past, it remains a critical factor in explaining political orientation and behavior (Abramson, Aldrich, and Rhode 2003, 168-191).

1.2.4 Sociological Approach to Political Parties

P. Lazerfeld and his collaborators studied the influence of an individual's religious affiliation, social relations, and personal background on voting behavior. They identified three key factors that significantly affect voter choices: first, religious affiliation; second, social status; and third, place of residence. For example, Catholic voters tended to support the Democratic Party, while Protestant voters leaned toward the Republican Party. Similarly, individuals from lower social strata were more likely to vote for the Democratic Party, while those from higher social statuses tended to vote Republican. Additionally, rural residents were more inclined to vote for the Republican Party, while urban dwellers leaned towards the Democratic Party.

By linking voting patterns to these three factors—religion, social status, and residence—Lazerfeld and his team argued that it was possible to predict voter behavior. For instance, in regions dominated by high-status, Protestant populations, the Republican Party enjoyed greater support. However, the interaction between these factors sometimes led to conflicting outcomes. For example, some voters may have been influenced by one factor to support the Republican Party and by another to support the Democratic Party. This phenomenon is referred to as “dual pressure.” In such cases, voters may experience difficulty in making a choice on election day, sometimes leading to disengagement or indifference toward the election process altogether. This may result in voters seeking more information to make their decision.

Lazerfeld and his colleagues found that, contrary to expectations, media outlets

did not play as significant a role in informing voters as previously assumed. Instead, personal networks, such as friends, colleagues, and family, had a greater influence. This led Lazerfeld to introduce the concept of “two-step flow of communication,” where political parties disseminate their messages through activists and supporters who then share the information within their social circles.

S. M. Lipset and S. Rokkan further developed the “cleavage theory,” which explores the political system in Western countries and the corresponding voting behavior. They identified four major social divisions that influence voting behavior: the center versus the periphery, state versus church, urban versus rural, and the difference between property owners and workers. These divisions created social cleavages, which defined political party and candidate support structures. This theoretical framework, also known as the “genetic model,” suggests that voting behavior is shaped by these deep social divides.

Lipset and Rokkan argued that voting is not just an expression of individual political preference but a demonstration of group solidarity. For example, a Catholic voter is less likely to diverge from their group’s political choice, as religious affiliation influences political decisions. This approach, which focuses on social characteristics, suggests that societal divisions are expressed through electoral choices. Marxist theories of class conflict, which explored divisions in capitalist societies, also highlighted how these factors, such as economic conditions and union activities, impacted political behavior. However, as these social divisions evolved, their direct impact on voting decisions diminished, giving way to new theories like the socio-psychological model of voting behavior.

1.3 Characteristics of young adults aged 18-25

1.3.1 Psychological characteristics

In his theory of psychosocial development, researcher E. Erikson classified the ages of 12-20 as adolescence and the ages of 20-25 as the beginning of adulthood.

Adolescence (12-20): Identity vs. Role Confusion

The development that emerges at this age is ego-realization. It is to define it, to consider oneself as having changed. The developmental page of this period

is the detachment of roles. It is the leading role of the young person in protecting the internal interests of the growing physiology. The relationship between the self-image and the image of the surrounding people, the integration of the experiment that has been created for him, the project that has been made, and the ideal that is imagined today, is very sensitive at this age. Erikson focused on the following three points in defining ego-realization:

- Young people should be able to increase their “internal identity with themselves”.
- It is important that close people see their internal identity. It is of particular importance for young people to have the confidence that others accept my image of myself. If they cannot see their “I”, they feel ashamed, confused, and depressed.
- It is important to grow and develop in the sense that their image of themselves is consistent with the internal and external. Their self-identification and self-perception must be confirmed by the reciprocal relationship that manifests itself in relationships with other people.

If young people cannot receive their ideology in any way, such as society or family, then a complete dispersion of the imagination will occur. There is a conflict between external and internal justice. On such a surface, the regulation of factors below the environment. The influence of the social circle is very important and an excessive self-identification with celebrities and historical figures has arisen. The changes in politics and social technological changes have caused anxiety for this generation (Batbold, 2020).

Early adulthood (20-25) Intimacy vs. Isolation

At this age, when entering into close relationships with others, the achievements that arise from the social sphere are very important. Achievements in the social sphere have formed a person's sense of morality. When a person understands the value of long-term friendships and their role in society, a sense of morality is formed in a person. The development of all this makes a person ready to sacrifice himself for his precious things. At this time, regulation becomes a multifaceted issue. On the one hand, he tries to identify himself with others without fear of losing anything, and on the other hand, he protects his trust in love and sexual relations, as well as friendship. The ability to be strong in others and work with others depends on how well a person knows himself, and if he does not have a stable image of himself, he cannot work with others in a real way. According to Erikson, the positive side of development is love. However, if he

begins to be overwhelmed by his own thoughts, overestimate himself, and avoid communicating with others, he is taking the first step towards development. If he cannot establish stable, calm, friendly, and reliable relationships, he becomes lonely and isolated from society. The collective relationships of such people avoid this relationship of protection, of reviving, of trying people's luck, and of convincing them.

1.3.2 Characteristics of social relationships

At this stage of development, the achievements that emerge from the social side are very important. Achievements and successes in the social sphere have a significant impact on the formation of a person's moral sense. A person's moral sense is formed when he understands the value of long-term friendships and the role he plays in society. Thanks to all this, a person is ready to sacrifice himself for his cherished things. People at this age mainly focus on pursuing a position, getting married, and getting educated. Researcher Erikson explained the social characteristics of young people as an attempt to establish their own values, values, and identity, and through this attempt, they try to find goals and objectives that determine the meaning and direction of their generation's life (Batdelger, 2021).

1.4 Election turnout in Mongolia and other countries by age group

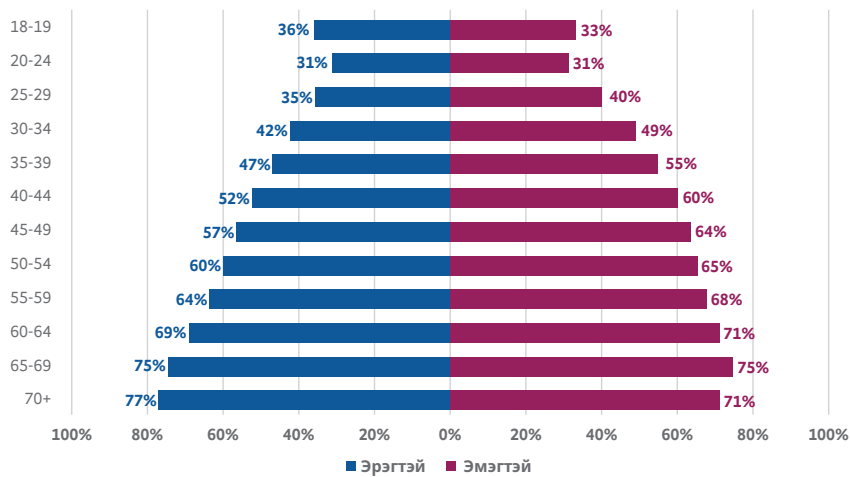
If we look at the election turnout of the countries by age group, it can be seen in the following section that there is a significant difference within the age group. This section aims to show the analysis of the turnout of major elections held in recent years in some countries.

1.4.1 Election turnout of Mongolia's Parliament and National Assembly by age group

In Figure 1.2, 53.1 percent of 2,107,290 primary voters or 1,119,881 people voted in the 2024 Mongolian National Assembly election. Looking at the voters who voted by age group, the turnout of young people in the 18-24 age group is the lowest compared to other age groups. Among them, the turnout of young voters aged 18-19 is 35.7 percent, while the turnout of young voters aged 20-24 is 31.2 percent. On the other hand, the turnout of voters over 25 years old is more than 50 percent, and the turnout of voters over 60 years old is over 70 percent.

Voter turnout for the October 2024 National Assembly election is 16.2 percent lower than the June Parliamentary election (69.3), which is a significant difference when the election is held 4 months apart.

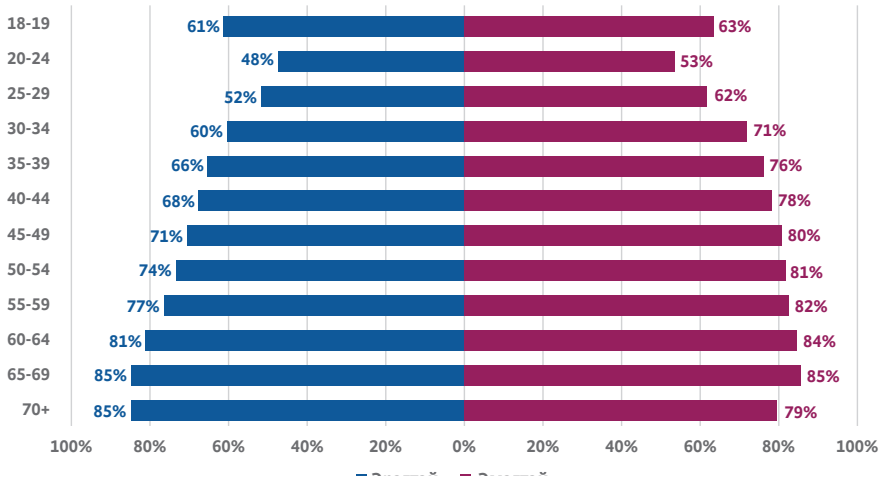
Figure 1.2 National Assembly election turnout in 2024 /percentage/

Source: The General Election Commission of Mongolia

Figure 1.3 shows that 69.2 percent of 2,089,939 primary voters or 1,448,300 people voted in the June 2024 parliamentary elections. Looking at the voters who voted by age group, the turnout of young people in the 18-24 age group is the lowest compared to other age groups. Among them, the turnout of young voters aged 18-19 is 61.3 percent, while the turnout of young voters aged 20-24 is 47.5 percent. On the other hand, the turnout of voters over 25 years old is increasing with age, and the turnout of voters over 45 years old is more than 70 percent, or a high turnout.

Figure 1.3 Parliamentary election turnout in 2024 /percentage/

Source: The General Election Commission of Mongolia

1.4.2 Electoral turnout in other countries by age group

Internationally, young voters also tend to have lower voter turnout than middle-aged and older voters. In other countries, there are significant differences in voter turnout between young people and older people.

The chart below shows data on national elections or parliamentary elections held in 5 countries (France, UK, USA, Germany, Mongolia). The total turnout for the 2020 parliamentary elections in Mongolia was 73 percent, and in terms of age group, the turnout of voters aged 18-25 was 62 percent, or the lowest among other age groups. The group with the highest turnout is the 41-55 age group with 83 percent turnout. In the 2022 French elections, 76 percent of 18-24-year-olds voted, compared to 92 percent of the most turnout age group, 50-59, a difference of 16 percentage points. The same trend can be seen in Great Britain and Germany.

Figure 1.4 Mongolian Parliament election turnout in 2020 /percentage/

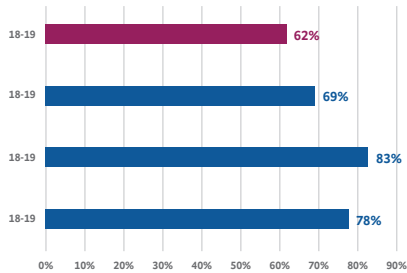

Figure 1.5 UK election turnout in 2019 /percentage/

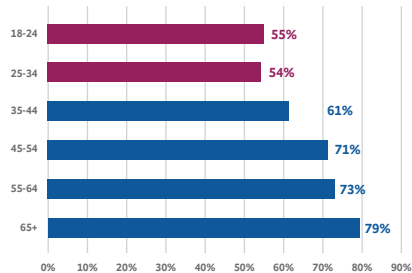

Figure 1.6 German election turnout in 2021 /percentage/

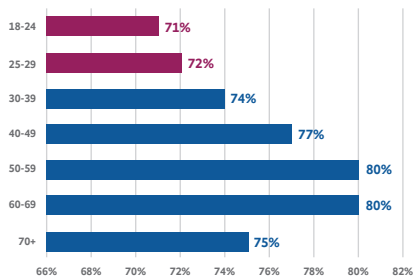
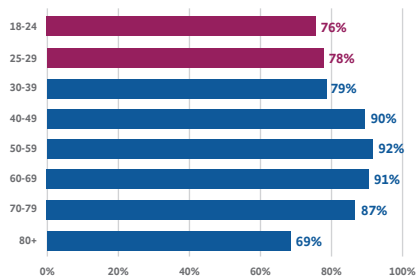

Figure 1.7 French election turnout in 2022 /percentage/

Source: Our World in Data

In the graph below, you can see the turnout data for the biennial elections of the US House of Representatives (the House of Representatives has 435 members and is elected every two years and is elected for a 2-year term and can be re-elected any number of times). In this, in the 6 years from 2016 to 2022, the attendance data for 4 elections is shown by age group, and the same trend is observed that the 18-24 age group has the lowest turnout. It can also be seen that the attendance rate fluctuates every year.

Figure 1.8 United States Congressional Election Turnout in 2022 /percentage/

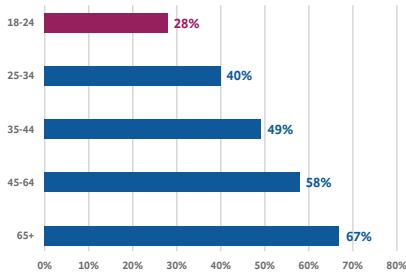

Figure 1.9 United States Congressional Election Turnout in 2020 /percentage/

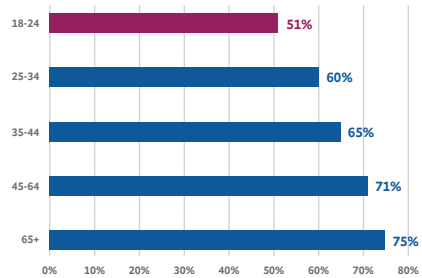

Figure 1.10 United States Congressional Election Turnout in 2018 /percentage/

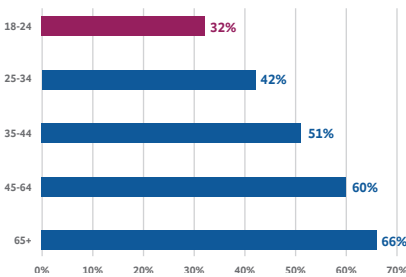
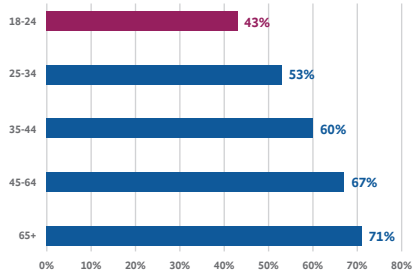

Figure 1.11 United States Congressional Election Turnout in 2016 /percentage/

Source: the Kaiser Family Foundation

Thus, when comparing the turnout of the age group with Mongolia and other countries, a trend of low turnout of young voters can be observed. We aim to study the reasons why youth participation in elections in Mongolia is lower than other age groups, and the results of the survey will be explained in the next chapter.

Section II.

Methodology, analysis, finding

2.1 Research methodology

The research used a survey research method, and the questionnaire consists of 3 sections, 2 open-ended questions, 2 multiple choice questions, and 26 likert scale questions. The sample included 117 young adults of voting age (18-25 years old) throughout Mongolia. Our team members took the survey online, and the results of the survey were evaluated using IBM SPSS Statistics software.

2.1.1 Questionnaire

The survey questionnaire is divided into 3 sections: personal information, assessment of the variables, and open-ended questions, which were collected using the Google Forms platform. A five-point Likert Scale ranging from 1 to 5, ranging from “Strongly Disagree” to “Strongly Agree” was used to assess the variables. Also, when assessing the variables, to prevent low-quality samples, questions with reverse meaning were included for each variable.

Factors	Variables
Personality	1. It is important for the candidate to be true to his/her views. 2. I don't care if the candidate is patriotic or not.* 3. I prefer a candidate who listens to the people. 4. I will choose a candidate who approaches problems based on his/her emotions.* 5. I prefer the candidate to be honest about things.

Education

1. I prefer candidates who have graduated from foreign universities.
2. I prefer a candidate with an education of master's degree or higher.
3. I don't care what profession the candidate has.*
4. The candidate must have 2 or more majors.
5. The candidate's knowledge of a foreign language does not affect my choice.*

Leadership Style

1. It is important that the candidate has good presentation skills.
2. The candidate should make decisions that are in the interests of the people.
3. I don't care if the candidate is charismatic or not.*
4. I will choose a candidate who is innovative and can implement it.
5. I don't care if the candidate is capable of taking responsibility for their actions or not.*

Background

1. I believe in candidates from humble backgrounds.
 2. I don't care if the candidate's marital status is stable or not.*
 3. I would prefer a candidate who is civilised in social media.
 4. I would prefer a candidate from political backgrounds.*
 5. The fact that the candidate is free of any crimes or rumors will influence my choice.
 6. I don't care what nationality the candidate's family member has.
-

Experience

1. I prefer to choose a candidate who has previously run for and worked in politics.
2. One of my selection criteria will be whether the candidate has been working steadily in his/her profession.
3. I will not choose a young candidate even though they have high education and skills.*
4. I prefer a candidate with a diverse range of work experience.
5. I would prefer a candidate who is widely known for his achievements in arts, culture and sports.*

*Marked survey questions have a reverse meaning and are reversed for analysis.

2.2 Analysis, findings

2.2.1 Personal information of the respondents

Figure 2.1 Gender ratio of respondents /percentage/

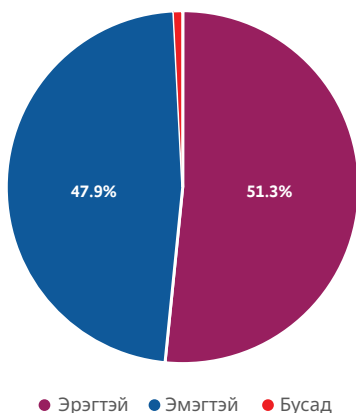
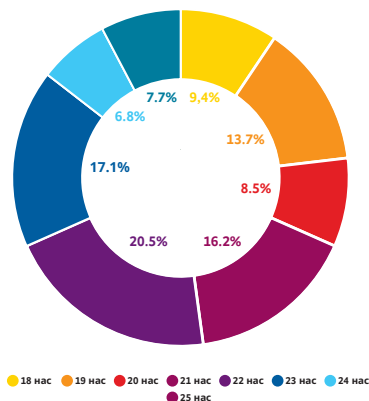

Figure 2.2 Age of respondents /percentage/

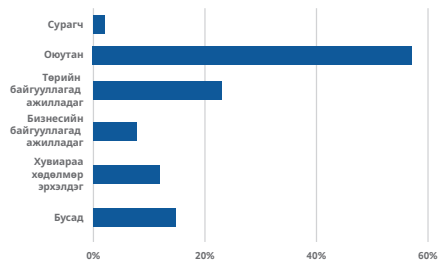

The respondents are relatively equal in terms of gender, with 51.3 percent (60) males and 47.9 percent (56) females. Regarding age, the majority of participants are young people aged 21-23 (53.8 percent).

Figure 2.3 Educational level of the respondents /percentage/

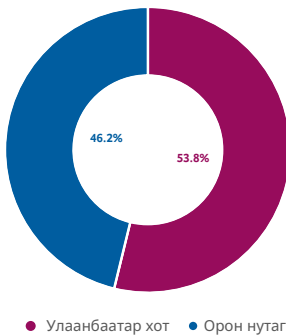

Figure 2.4 Employment of respondents

Students (48.7 percent) with secondary (41.9 percent) and higher education (52.1 percent), young adults working in business organizations (19.7 percent) make up the majority of participants.

Figure 2.5 Residency of respondents / percentage/

More than half of the respondents, 53.8 percent, belong to Ulaanbaatar city, while the remaining 46.2 percent belong to the rural area.

Figure 2.6 Marital status of respondents / percentage/

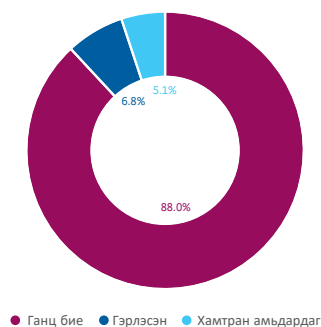
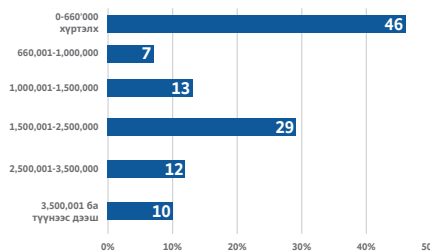

Figure 2.7 Monthly income of the respondents /in numbers/

The majority of respondents are single, and 39.3 percent of them have a monthly income of up to 660,000₮.

Table 2.1 Personal information of the respondents

Demographic information	N	%
Gender		
Male	60	51.3%
Female	56	47.9%
Other	1	0.9%
Age		
18	11	9.4%
19	16	13.7%
20	10	8.5%
21	19	16.2%
22	24	20.5%
23	20	17.1%
24	8	6.8%
25	9	7.7%
Residency		
Ulaanbaatar city	63	53.8%

Rural area	54	46.2%
Education level		
Primary education	-	-
Secondary education	49	41.9%
Technical education	3	2.6%
Tertiary education /Bachelor's degree/	61	52.1%
Tertiary education /Master's degree/	4	3.4%
Tertiary education /Doctorate's degree/	-	-
Other	-	-
Marital status		
Single	103	88%
Married	8	6.8%
Cohabiting	6	5.1%
Employment status		
High School student	2	1.7%
University student	57	48.7%
Works in a business organization	23	19.7%
Works in a govern- ment organization	8	6.8%
Self-employed	12	10.3%
Other	15	12.8%
Monthly income		
0-660'000₺	46	39.3%
660,001₺-1,000,000₺	7	6%
1,000,001₺- 1,500,000₺	13	11.1%
1,500,001₺- 2,500,000₺	29	24.8%

2,500,001₮- 3,500,000₮	12	10.3%
Above 3,500,001₮	10	8.5%

2.2.2 Statistical analysis

2.2.2.1 Personal information of the candidates

Table 2.2 Age of candidates

	Age range	N	Percent
How old would you like the candidate to be?	25-29	25	11.40%
	30-34	56	25.60%
	35-39	59	26.90%
	40-44	42	19.20%
	45-49	17	7.80%
	50-54	12	5.50%
	55-59	2	0.90%
	60-64	1	0.50%
	65-69	2	0.90%
	70-74	2	0.90%
	75-79	1	0.50%
Total		219	100.00%

Most of the respondents want to choose a candidate aged between 30-44.

Table 2.3 Gender of candidate

Gender of candidate		
	Frequency	Percent
Female	9	7.7
Male	35	29.9
Do not care	73	62.4
Total	117	100

The majority of the respondents (62.4 percent), answered that gender is not relevant to their choice. After that, a third of the participants expressed their preference for a male candidate.

Table 2.4 Candidate's profession

	Profession	N	Percent
What profession do you prefer the candidate to have?	Political scientist	72	15.86%
	Healthcare professional	33	7.27%
	Specialist in social sciences and humanities	50	11%
	Specialist in the field of culture, arts and sports	6	1.32%
	Specialist in the field of environment, urban development and tourism	45	9.91%
	Education specialist	43	9.47%
	Specialist in business, economics, banking and finance	55	12.11%
	Specialist in international relations	46	10.13%
	Legal expert	59	13%
	Specialist in engineering and technical field	45	9.91%
Total		454	100.00%

Most of the respondents prefer the candidate to be a political scientist, legal expert, business, economy, banking and finance expert, whereas very few people chose the candidate to be an expert in the field of culture, art and sports.

2.3 Factor analysis

A factor analysis was performed to check whether each of the 26 variables could explain the 5 main factors of the study and their significance.

Table 2.5 KMO and Bartlett's Test

Keiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.804
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	199.311
	df	116
	Sig.	.000

As a result of factor KMO and Bartlett's Test, it is believed that each variable has its own significance, is related to each other and is sufficient for use in research.

Table 2.6 Factor loadings

Rotated Component Matrix					
Factors	Component				
	1	2	3	4	5
	Зан чанар	Боловсрол	Манлайлал	Замнал	Туршлага
True to his/her views	0.792				
Is patriotic	0.780				
Listens to people	0.870				
Doesn't solve problems based on her/his emotions	0.723				
Is honest	0.864				
Has graduated from foreign universities		0.860			

Has an education of master's degree or higher		0.849			
Profession		0.790			
Has 2 or more majors		0.639			
Has knowledge of foreign language		0.781			
Has good presentation skills			0.864		
Makes decisions that are in the interests of the people			0.865		
Is charismatic			0.825		
Is innovative			0.890		
Is capable of taking responsibility for their actions			0.856		
Is from humble background				0.706	
Has stable marital status				0.777	
Is civilised in social media				0.701	
Is not from political background				0.650	
Is free of any crimes or rumors				0.821	
I don't care what nationality the candidate's family member has				0.669	
Has previously run for and worked in politics					0.527
Has been working steadily in his/her profession					0.863
Is young, has high education and skills					0.877

Has diverse range of work experience					0.777
I don't care about their achievements in arts, culture and sports					0.815

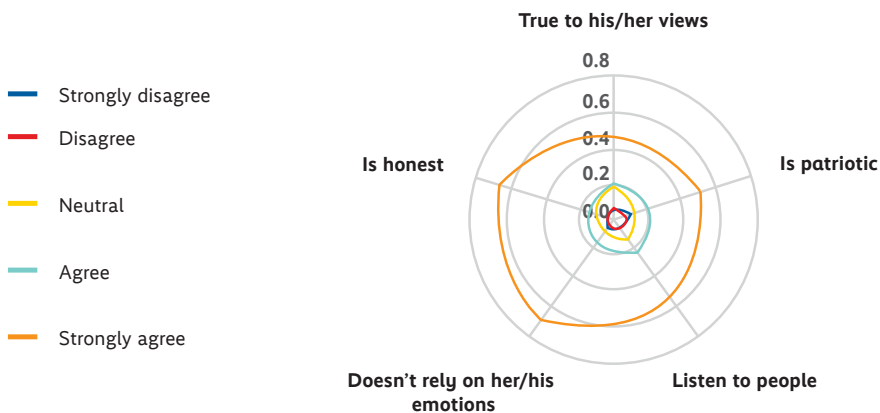
Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

A total of 26 variables were divided into 5 groups for factor analysis, and the coefficients of each were all greater than 0.5 which means, all variables are significant. The variables are divided as follows. It includes:

1. The first factor, “Personality”, consists of 5 variables.

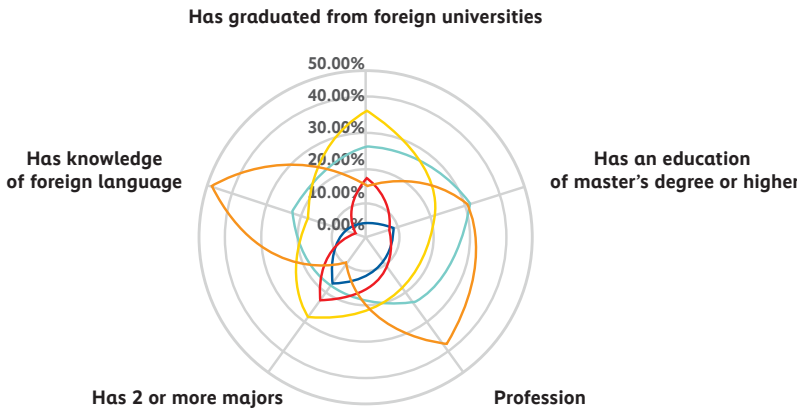
Figure 2.8 Results of the personality factor /percentage/

Among the personality variables, the variables with which respondents most strongly agreed were “Honest” and “Doesn’t solve problems based on her/his emotions”.

2. The second factor, “Education”, consists of 5 variables.

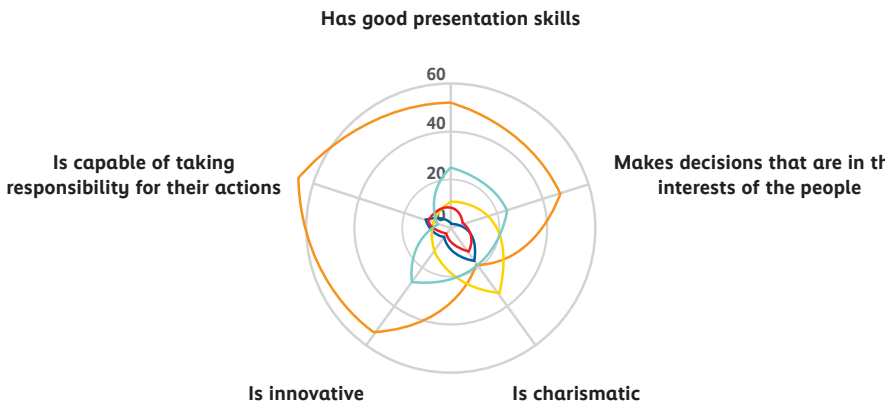
Figure 2.9 Results of the education factor /percentage/

Of the variables in education, the most important variable is whether the candidate has “foreign language skills,” followed by the candidate’s major.

3. The third factor, “Leadership style”, consists of 5 variables.

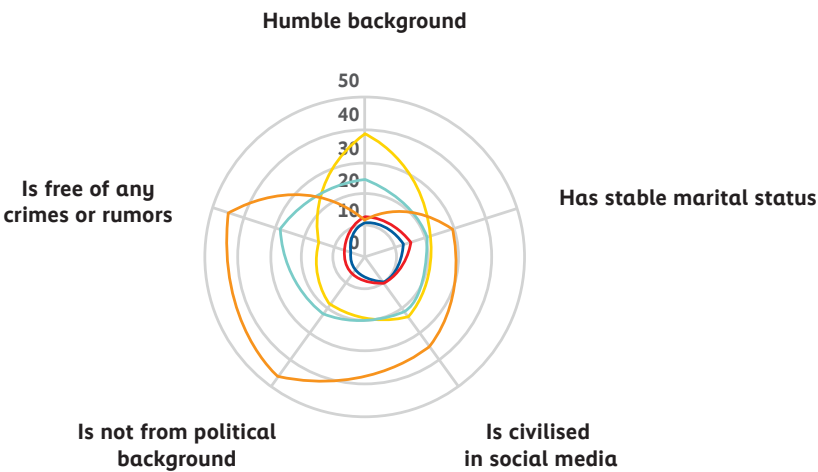
Figure 2.10 Results of the leadership style factor /percentage/

Among the leadership styles, the variable that the respondents most strongly agreed upon was that the candidate “Is capable of taking responsibility for their actions,” followed by variables such as Innovative,” “Has good presentation skills,” and “Makes decisions that are in the interests of the people”.

4. The fourth factor, “Background”, consists of 6 variables.

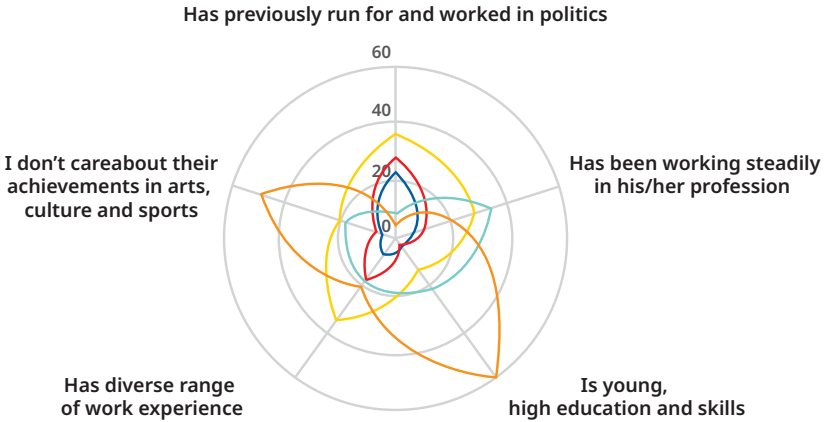
Figure 2.11 Results of the background factor /percentage/

Of the background variables, the variable that is the most strongly agreed is that the candidate is not from political background, followed by the variable that the candidate is free of any crimes or rumors.

5. The fifth factor, “Experience”, consists of 5 variables.

Figure 2.12 Results of the experience factor (in percentages)

The variable that the majority of respondents completely agreed with from experience is that it doesn't matter how young a candidate is, as long as they have knowledge and skills, followed by the variable that it doesn't matter whether the candidate has achieved success in the arts, culture, or sports.

2.4 Correlations

Table 2.7 Correlations

Correlations						
		Person- ality	Education	Leadership Style	Back- ground	Experience
Personality	Pearson Correlation	1	.482**	.672**	.511**	.399**
	Sig. (2-tailed)		0	0	0	0
	N	117	117	117	117	117
Education	Pearson Correlation	.482**	1	.604**	.304**	.386**
	Sig. (2-tailed)	0		0	0.001	0
	N	117	117	117	117	117
Leadership Style	Pearson Correlation	.672**	.604**	1	.467**	.481**
	Sig. (2-tailed)	0	0		0	0
	N	117	117	117	117	117
Background	Pearson Correlation	.511**	.304**	.467**	1	.414**
	Sig. (2-tailed)	0	0.001	0		0
	N	117	117	117	117	117
Experience	Pearson Correlation	.399**	.386**	.481**	.414**	1
	Sig. (2-tailed)	0	0	0	0	
	N	117	117	117	117	117

****Correlations are significant at the 0.01 level (2-tailed).**

Correlation analysis was performed to check the relationship between the factors.

A candidate's personality, education, leadership style, background, and experience are all positively correlated with each other at the 99 percent confidence level, meaning that when one factor decreases, the other factors decrease, and when it increases, it increases.

2.5 Qualitative research

Two open-ended questions were asked from the respondents and the qualitative research resulted in the following results.

Question 1. In Mongolia, the political participation of youth aged 18-25 is low compared to other age groups. What do you think is the reason for this?

When we grouped the responses with similar meanings into categories, the reasons for the low political participation of young people aged 18-25 compared to other age groups were as follows:

- 29 percent explained that young people are less socially active, less proactive, and less concerned about their future,
- 22 percent shared their views on the lack of knowledge and understanding of politics, saying that they do not know how important political participation is, and that young people do not attach much importance to it due to the lack of information about it.
- Also, 19 percent said that they do not trust politicians, because they do not think that any party, coalition, or politician is a good idea.
- The next important issue raised was that young people aged 18-25 are unable to vote due to the fact that they are not always at their permanent residence, and that there is a need to expand the voting process in our country.

Question 2. Have you ever missed the parliamentary and presidential elections? If so, what was the reason?

The vast majority of the respondents,

- 60 percent, said they actively participated in the parliamentary and presidential elections, voted in all elections, and valued exercising their right to vote.
- However, 40 percent were unable to participate in the elections in any way.
- 83 percent of the respondents who were unable to vote in the elections said they were unable to participate in the elections because they did not live in their locality or address regularly.

They said that going to vote in their locality is financially and time-consuming for young people aged 18-25. From these results, it can be concluded that the

major factor influencing the non-participation of young people aged 18-25 is related to the electoral vote-taking process, in which they must go to their registered locality to vote.

Conclusion, recommendations

Research conclusion

We surveyed 117 participants aged 18-25 to study their preferences for politicians, and the results are as follows.

1. The majority of young people, regardless of gender, prefer candidates aged 30-44, who are political scientists, legal experts, or business, economics, and banking and finance experts.
2. The tendency for young people to choose a candidate was divided into five factors, including the candidate's personality, education, leadership style, background, and experience. A correlation analysis was performed to examine the relationship between these factors, and as a result, all factors were positively correlated with each other at a 99% confidence level. In other words, these factors are all factors that play an important role in young people's choice of politicians.
3. For each of the 5 factors, 5-6 scale variables were assessed, and the results of the study showed that the most strongly agreed variables were candidate's honesty, not solving problems based on her/his emotions, knowledge of a foreign language, being able to take responsibility for their actions, not having a political background, free of any crimes or rumors in the past.
4. In Mongolia, political participation among young people aged 18-25 is low compared to other age groups, and the reasons for this are explained by the fact that young people are irresponsible, have poor initiative, lack political knowledge, and do not consider their votes to be valuable. There is also a general trend that young voter turnout is the lowest compared to other age groups in other countries.
5. When asked why young people do not vote after reaching voting age, the majority of respondents answered that they do not reside in their locality or address regularly, which indicates that our country needs to improve and expand its voter registration process.

Practical recommendations

Based on the findings of the study, several practical actions can be taken to increase the political participation of young people. These include:

1. Implement activities aimed at increasing youth political participation: Identify the factors that influence young people's choice of politicians as revealed by the study results, and effectively organize activities for young people to understand the value of political participation. For example: Effectively using social media platforms to give young voters a voice, organizing public events and forums where they can interact with candidates and discuss political issues,
2. Educating young voters: Organize training to support young voter education to educate young people about the political process, the importance of voting, how to participate in political issues, and how their political voice can be heard.
3. Improve the voting process: To actively involve young people who do not have a permanent residence at their place of residence, provide voters with the opportunity to vote electronically. To this end, the electronic voting system should be improved and made more accessible,
4. Promote transparency and fairness: Candidates should build trust in politics among young voters by prioritizing transparency and fairness in their campaigns and publicly reporting their results.

References

1. Ж.Бямбадорж. (1998). Сонгох эрх болон Монгол Улсын сонгуулийн тогтолцоог шинэчлэх нь.
2. АСДҮОУХ (Стокгольм). (2005). Сонгуулийн тогтолцооны загвар: АСДҮОУХ-ийн шинэ гарын авлага.
3. Монгол Улсын Засгийн Газрын Хэрэг Эрхлэх Газар & Удирдлагын Академи, Конрад-Аденауэр-Сан. (2016). Залуучуудын улс төрийн оролцоо /18-35 нас/.
4. Рейнольд, Эндрю, Райлли, Бенжамин, Эллис, & Эндрю. (2005). Сонгуулийн тогтолцооны загвар: АСДҮОУХ -ийн шинэ гарын авлага.
5. Хоровиц, Д. Л. (2003). Сонгуулийн тогтолцоо болон эдгээрийн зорилго: шийдвэр гаргалтын суурь.
6. Ганболд, Ц. (2014). Улс төрийн шинжлэх ухаан. Экимто УБ.
7. Уянга, Б. (2021). Улс төрийн сонгуульд хандах шинэ сонгогчийн хандлагыг тодорхойлох судалгаа. Улс төрийн шинжлэх ухааны магистрын зэрэг горилсон бүтээл.
8. Одмаа, Д., & Янжмаа, Б. (2020). Залуучуудын улс төрийн сонголт.
9. Adsett, M. (2003). Change in political era and demographic weight as explanations of youth 'disenfranchisement' in federal elections in Canada. *Journal of Youth Studies*.
10. Bastedo, H. (2014). Not 'one of us': understanding how non-engaged youth feel about politics and political leadership. *Journal of Youth Studies*.
11. Cichocka, A., & Górska,, P. (2018). What inverted U can do for your country: A curvilinear relationship between confidence in the social system and political engagement. *Journal of Personality and Social Psychology*.
12. Furlong, A., & Cartmel, F. (2011). Social Change and Political Engagement Among Young People: Generation and the 2009/2010 British Election Survey. *Parliamentary Affairs*, 65(1), 13–28.
13. Hargittai, E., & Shaw, A. (2013). Digitally savvy citizenship: The role of Internet skills and engagement in young adults; political participation around the 2008 presidential election. *Journal of Broadcasting; Electronic Media*.
14. Jones, J., Bond, R., & Bakshy, E. (2017). Social influence and political mobilization: Further evidence from a randomized experiment in the 2012 U.S. Presidential election. *Plos One*.
15. Medenica, V. (2018). Millennials and Race in the 2016 Election. *The Jour-*

- nal of Race, Ethnicity, and Politics, 3(1).
16. Melvin, J., & Pollard, W. (1981). A New Approach to the Spatial Theory of Electoral Competition. *American Journal of Political Science*.
 17. Sanders, D. (2011). Downs, Stokes and the Dynamics of Electoral Choice. *British Journal of Political Science*.
 18. Timothy, J. F. (2004). Rational Choice Theory and the Paradox of Not Voting. *Journal of Economic Perspectives*.
 19. Asia Foundation. (2023). 1992-2021 Mongolian election compilation.
 20. Reilly, B. (2012). Electoral system options for Mongolia-Ben-Consultancy report, United Nations Development Programme
 21. Reilly, B. (2004). The global spread of preferential voting: Australian institutional imperialism. *Australian Journal of Political Science*.
 22. Herre, B. (2024). Young people are less likely to vote than older people — often considerably so. <https://ourworldindata.org/data-insights/young-people-are-less-likely-to-vote-than-older-people-often-considerably-so>
 23. The General Election Commission of Mongolia

Appendix

Appendix A. Questionnaire

Section I. Personal information

1. Age

...

2. Gender

Male

Female

Other

3. Residency

Ulaanbaatar city

Rural area

4. Educational level

- Primary education
- Secondary education
- Technical education
- Tertiary education /Bachelor's degree/
- Tertiary education /Master's degree/
- Tertiary education /Doctorate's degree/
- Other

5. Marital status

- Single
- Married
- Cohabiting

6. Employment status

- High School student
- University student
- Works in a business organization
- Works in a government organization
- Self-employed
- Other

7. Monthly Income

- 0-660,000₮
- 660'001₮-1'000'000₮
- 1,000,001₮-1,500,000₮
- 1,500,001₮-2,500,000₮

- 2,500,001₹-3,500,000₹
- Above 3,500,001₹

Section II. Assessing the factors

1. How old would you like the candidate to be?

/You can choose up to 3 answers./

- 25-29
- 30-34
- 35-39
- 40-44
- 45-49
- 50-54
- 55-59
- 60-64
- 65-69
- 70-74
- 75-79

2. Which gender of candidate would you prefer to vote?

- Female
- Male
- I do not care what gender the candidate is

1 - Strongly disagree

2 - Disagree

3 - Neutral

4 - Agree

5 - Strongly agree

3. Personality

No	Questions	1	2	3	4	5
1	It is important for the candidate to be true to his/her views.	☐	☐	☐	☐	☐
2	I don't care if the candidate is patriotic or not.	☐	☐	☐	☐	☐
3	I prefer a candidate who listens to the people.	☐	☐	☐	☐	☐
4	I will choose a candidate who approaches problems based on his/her emotions.	☐	☐	☐	☐	☐
5	I prefer the candidate to be honest about things.	☐	☐	☐	☐	☐

4. Education

No	Questions	1	2	3	4	5
1	I prefer candidates who have graduated from foreign universities.	☐	☐	☐	☐	☐
2	I prefer a candidate with an education of master's degree or higher.	☐	☐	☐	☐	☐
3	I don't care what profession the candidate has.	☐	☐	☐	☐	☐
4	The candidate must have 2 or more majors.	☐	☐	☐	☐	☐
5	The candidate's knowledge of a foreign language does not affect my choice.	☐	☐	☐	☐	☐

5. What profession do you prefer the candidate to have?

/You can choose up to 3 answers/

- Political scientist
- Healthcare professional
- Specialist in social sciences and humanities
- Specialist in the field of culture, arts and sports
- Specialist in the field of environment, urban development and tourism
- Education specialist
- Specialist in business, economics, banking or finance

- Specialist in international relations
- Legal expert
- Specialist in engineering and technical field
- ...
-

6. Leadership style

Nº	Questions	1	2	3	4	5
1	It is important that the candidate has good presentation skills.	☐	☐	☐	☐	☐
2	The candidate should make decisions that are in the interests of the people.	☐	☐	☐	☐	☐
3	I don't care if the candidate is charismatic or not.	☐	☐	☐	☐	☐
4	I will choose a candidate who is innovative and can implement it.	☐	☐	☐	☐	☐
5	I don't care if the candidate is capable of taking responsibility for their actions or not.	☐	☐	☐	☐	☐

7. Background

Nº	Questions	1	2	3	4	5
1	I believe in candidates from humble backgrounds.	☐	☐	☐	☐	☐
2	I don't care if the candidate's marital status is stable or not.	☐	☐	☐	☐	☐
3	I would prefer a candidate who is civilised in social media.	☐	☐	☐	☐	☐
4	I would prefer a candidate from political backgrounds.	☐	☐	☐	☐	☐
5	The fact that the candidate is free of any crimes or rumors will influence my choice.	☐	☐	☐	☐	☐
6	don't care what nationality the candidate's family member has.	☐	☐	☐	☐	☐

8. Experience

№	Questions	1	2	3	4	5
1	I prefer to choose a candidate who has previously run for and worked in politics.	☐	☐	☐	☐	☐
2	One of my selection criteria will be whether the candidate has been working steadily in his/her profession.	☐	☐	☐	☐	☐
3	I will not choose a young candidate even though they have high education and skills.	☐	☐	☐	☐	☐
4	I prefer a candidate with a diverse range of work experience.	☐	☐	☐	☐	☐
5	I would prefer a candidate who is widely known for his achievements in arts, culture and sports.	☐	☐	☐	☐	☐

Section III. Open-ended questions

- 1. In Mongolia, the political participation of youth aged 18-25 is low compared to other age groups. What do you think is the reason for this?**
- 2. Have you ever missed the parliamentary and presidential elections? If so, what was the reason?**

